JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: **igal teiſipäewal, neljapäewal ja laupäewal.**

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13. Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l. Tarwitamata jäänud käſikirjad häwitatakſe ära, kui neile tagaſiſaatmiſeks markiſid ei ole juure liſatud.

Üksiku numbri hind 5 ſenti.

Tellimiſe hind alandatud.

Wastutaw toimetaja Willem Weſjart.
Wäljaandja „Järwa Kirjastus ühiſus".
Tellimiſe hind poſtiga:
1 aasta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70
½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: üks millimeeter ühel weerul: tekſtis 8 ſnt., kuulutuste küljel 5 ſnt.

Nr. 47. **Paides, teiſipäewal 25. aprillil 1933. a.** **8. aastakäik.**

Paljastati laialdane ſalaorganiſatſioon.

Kommunistide „ſtaap" Waſtſeliina jõuka taluniku juures.

Wangistati 14 põrandaaluſt tegelaſt.

Eelmiſes lehes teataſime kommuniſtide ſalakulleri tabamiſeſt Petſerimaal. Salakulleri tabamiſega läks korda paljastada laialdaſemat ſalakuulajate wõrku, mille kohta wõime awaldada alljärgnewaid üksikaſju.

Uue ſalaorganiſatſiooni tegewuſeſt ſai Petſeri pol. politſei andmeid juba läinud aasta jõulude ajal, kuid ettewaatliku aſjaajamiſe tõttu ei ſaadud nii kiiresti jälile. Hiljuti lewis aga teade

kommunistide ſalakulleri üle piiri ſaabumiſeſt,

ning kohe wõeti arwatawad toetuspunktid kõwema walwe alla. Mõne päewa walwamiſe tulemuſeks oligi nimetatud ſalakulleri tabamine Liiwamäe raudteejaamas, 7—8 klm. piiriſt eemal. Teda märgati juba kohe meie territooriumile ſaabudes, kuid aſja huwides wõimaldati talle mõned peatuſed. Kuller oli warustatud Eesti wabariigi iſikutunnistuſega, milline warustatud õigete pitſatite ja allkirjadega. Wajaduste kohaſelt oli waid muudetud aga mõned andmed, wanadus jne., kuſt keemiliſelt wanad jäljed olid kaotatud. Kuna ſama kuller oli Eestis käinud üle kümne korra ja õnnestanult, ſiis oli ta wägagi julgeks läinud. Kullerid tawaliſelt mingiſuguſeid äraandwaid dokumente kaaſas ei kanna, waid ſeda toimetawad kohalikud agendid, keda ei teata kahtlustada; tabatu toimis aga teiſiti.

Tabamiſel leiti mehelt rida dokumente, muu hulgas

palgalehed organiſatſiooni tegelastele.

Tema ülesanneteks oli üleriikliſe ſalaorganiſatſiooni loomine ja waremtöötawaile agentidele taſu maksmine. Samuti olid tal kaaſas inſtruktſioonid kohalikkudele põrandaalustele ja wastawad blanketid kaitſewäeliste ja teeoluliste hangete kohta, milliſed pidi täitma kuller iſe oma tähelepanekute kohaſelt. Samas pidi ta tegema ka kohalikkude tegelaste üle hinnangu, mille kohaſelt neile taſu määrati. Üle piiri on kuller käinud nii Narwa kui Petſeri kaudu, kuid wiimaſt eelistawat ta ſiiski, kuna petſerimaalaste — kehwade wenelaste keſkel olewat aſjaajamine iſegi piſemate ſummakestega kaunis kerge. Palgalehtede järele wõimalduski organiſatſiooni liigete tabamine; ſeni on areteeritud 14 aſjaoſaliſt. Peatuspunkte oli Petſerimaal, Narwas, Wõrumaal, Tartus, Tallinnas jne.

Suurem ſtaap oli aga Wõrumaa Waſtſeliina walla jõukama talupidaja juures,

kes teiſi kaſutades on hankinud õige mitmekeſiſeid andmeid. Et teda ümbruskonnas tunti kui jõukat ja auſat inimeſt, ſiis ei tuldud üldſe ſelle peale, et ta wõiks ühenduſes olla põrandaalustega. Tabamiſel oli aga ſeda ſuurem ehmatus — ootamatult paluti teda kaaſa tulla. Dokumentide hulgas leidus ka wanemaid, misſuguſteſt ſelgus, et läinud ſügiſel Wõrumaa Saaluſe wallas tabatud ſalakuulaja Robert Johanſon oli wastawa lepingu teinud juba Nõukogude Wenes oleku ajal. Eestiſſe ilmudes oli ta aga kui „patukahjatſeja", ning ſugulaste eestkostmiſel wõimaldatigi talle ſiia jäämine. Et teda täielikult ei uſaldatud, ſiis jäeti ta ſalajaſe walwe alla. Waewalt paari kuu möödudes oligi R. Johanſon ſalakuulajana wanglas. Tabatu on Nõukogude kodanik, rahwuſelt eestlane ja waldas eestikeelt täielikult. Kuna aſjaoſaliste tabamine pole weel lõpetatud, ſiis on nimede awaldamine warajane. Samade jälgede kaudu on oodata weel uuſi „ſakſu". Nimetatud organiſatſioon oli üks ſuuremaid ja laiaulatuslikumaid.

Pekingi linnal langemiſt karta.

Endiſes Hiina pealinnas Pekingis on piiramiskord wälja kuulutatud. Kõik ametiaſutuſed ja kunstiwarad on juba ewakueeritud, ka elanikke põgeneb linnaſt ſuurel hulgal, ſeſt Jaapani wäed on oma edaſitungil jõudnud juba „linna wärawate alla". Esmaspäewal wiskaſid Jaapani ſõjalennukid lõhkepomme Tangſhaus, kuhu ſaab Pekingiſt ainult 12 miili. Arwata on, et Jaapani wäed tahawad tungida Pekingi ſeljataha, et ſel wiiſil Hiina wägedel taganemistee kinni panna. — **Pildil** liiklemiskestus Pekingi ſiſelinnas.

Pärnus arreteeriti linnanõunik.

Raiskas ära üle miljoni ſendi „ühisabi" raha.

Iluduskuninganna wiis kiusatusse.

Pärnu, 22. aprillil. Eile õhtul kella 10 ajal ilmus Pärnu kriminaalpolitſeiſſe Pärnu linnanõunik, õigusteadlane Roman Mathieſen ja teatas, et tema on ära raiſanud umbes 10.000 krooni Pärnu „ühisabi„ raha. Linnanõunik paigutati arestimajja. Warem ſeda on Mathieſen eſitanud ka linnawalitſuſele teadaande, et ta lahkub linnanõuniku kohalt.

Peale ülestõusmiſe pühi toimetas Pärnus haridus- ja ſotſiaalministeeriumi ülesandel ühisabi ſummade rewideerimiſt ametnik Anderſon. Rewideerimiſel ſelgus, et need ſummad mis on ühisabi ſaanud riigilt, on jäetud ſiſſetulekutesſe kandmata. See wiiski rewidendi kohe raiskamiſe jälgedele.

Teatawasti on Pärnu „ühisabi" nagu Tallinna „ühisabigi", seltskondline ettewõte, kes peale seltskonna toetuste ſai ſiſſetulekuid ka riigilt ja omawalitſuſelt.

Pärnu „ühisabil" oli 10-liikmeline juhatus ja 3-liikmeline rewiſjoni komiſjon. Juhatuſe eſimeheks oli R. Mathieſen, kes kuulus „ühisabisſe" kui linna hoolekande ja linnawalitſuſe eſindaja. Rewiſjoni komiſjon pole aga kordagi „ühisabi" aſjaajamiſt rewideerinud. See wõimaldaski raiskamiſt ſenini warjata.

Linnapea tõenduſe järele olla R. Martinſoni aſjaajamine linna töö- ja hoolekande oſakonna juhatajana ſiiski puhas ega pole märgata olnud wähematki kõrwalekaldumiſt.

Kuhu pani Mathieſen raha?

R. Mathieſen on Pärnu mehi. Iſa on tal ſiin majaperemees. Eneſel tal kinniswara ei olnud. Olemasolew wallaswara on pandud raiſatud ſummade katteks aresti alla.

Mathieſeni eneſe ſeletuſt mööda olla ta ſelle raha kulutanud „perekonna" peale.

R. Mathieſen oli abieluinimene. Siis tekkiſid aga temal perekonnaelus ſekelduſed, mis wiiſid abikaaſaga lahkuminemiſeni.

Nimelt nähti Mathieſeni läinud ſuwel kuurameerimas ja ringi ſõitmas iluduskuninganna prl. Peedi-Hoffmaniga. Et ſee ſuuri rahaſid nõudis oli kõigile ſelge.

Hiljem läks aga iluduskuninganna terwis pahaks — pidi minema Taagepera ſanatooriumi rawimiſele. Et raha puudus, ſiis pööras ta palwega haridusministeeriumi poole. Et ſealt ka wastu ei tuldud ja iluduswõistluſe korraldajad ka iluduſe ära olid unustanud, ſiis pidi teda keegi majanduslikult ikka aitama.

Nii ſeletatakſe „ühisabi" rahade kadumiſe põhjuſt kohapeal.

Muide elas Mathieſen kaunis tagaſihoidlikult, harrastas omaks eralõbuks kanakaswatuſt, oli Ekaterina kirikunõukogu eſimeheks ja mujalgi tegew.

Walitſus andis maad

maakondadele, waldadele, kogudustele ja seltsidele

Põllutööminiſtri A. Tupitſa ettepanekul otſustas wabariigi walitſus anda maad alljärgnewatele omawalitſustele ja organiſatſioonidele:

Wiru maawalitſuſele 58 hektaari, Harju maawalitſuſele 24 ha, Lääne maawalitſuſele 73 ha, Saare maawalitſuſele 45 ha, Pärnu maawalitſuſele 131 ha, Tartu maawalitſuſele 84 ha, Järwa maawalitſuſele 100 ha ja Walga maawalitſuſele 50 ha.

Waldadele anti maad järgmiſelt: Pajuſi 14 ha, Uue-Põltſamaa 5 ha, Rutikwere 20 ha, Kurista 3 ha, Waſtſe-Kuuste 17 ha, Torma 19 ha, Kuremaa 24 ha, Puurmanni 3 ha, Waſtſeliina 12 ha, Laatre 26 ha, Kuigatſi 0,3 ha, Looſi 13 ha, Wohnja 31 ha, Awanduſe 32 ha, Jõhwi 13 ha, Waſtnarwa 6 ha, Auwere-Joala 11 ha, Kunda 3 ha, Koſe 3 ha, Pakri 11 ha, Kurna 11 ha, Ingliste 23 ha, Juuru 23 ha, Naisſaare 9 ha, ja Keila wallale 4 hektaari.

Kogudusteſt ſaid maad: Laatre ap. õigeuſu kogudus 5,25 ha, Laanemetſa ap. õigeuſu kogudus täiendawalt 6,34 ha ja Waiwara ew. luth. uſu kogudus 7 hektaari.

Seltſideſt on maaſaajate hulgas: ÜENÜ Awispea oſakond 1 ha, Lõsna Rahwaraamatukogu ſelts 0,35 ha, Lõsna Wabat. tulet. ühing 0,35 ha, Sagadi Wabat. tulet. ühing ja Sagadi Raamatukogu ſelts 0,25 ha, Sakſi Tulet. ſelts 1,26 ha, Sonda Wabat. tulet. ühing 0,60 ha, Jiſaku Muuſika ja kirjanduſe ſelts 2,65 ha, Jiſaku Tulet. ſelts 1 ha, Auwere Muuſika ja kirjanduſe ſelts 0,50 ha, Illuka Hariduſeſelts 0,93 ha, Sirgula Muuſika ſelts 0,76 ha, Kuremäe Wabat. tulet. ühing 0,5 ha, Ülem-Narowa Põllumeeste ſelts 13,36 ha, ÜENÜ Sompa oſakond 0,23 ha, Sompa Wabat. tulet. ühing 0,25 Wabat. tulet. ühing 0.10 ha, Peeri Wabat. tulet. ühing 0,50 ha, Kukruſe Wabatahtlik ha, Edise Wabat. tulet. ühing 0.10 ha, Saka tulet. ühing 0.50 ha, Kukruſe Põlewkiwi kaewanduſe Haridusſelts 1.0 ha, Roostowa Haridusſelts „Endla" 0.25 ha, Kiikla Haridus- ja Spordiſelts 0.99 ha, Mäetaguſe Wabat. tulet. ühing ühe Põllumajandusl. ühing, Mäetaguſe Perenaiste ſelts ja Noorkotkaste ſelts ühiſelt Mäetaguſe algkooli krundiſt 2 hektaari. Jõune Haridusſelts 1 ha, Waimastwere Wabat. tulet. ühing ja Waimastwere raamatukogu ſelts 2.62 ha ja Eesti Kalaasjanduſe ſelts — 6 hektaari.

Mania saar asundamisele.

20 kaluri-perekonda wiiakſe Kihnu ſaarelt uude aſupaika.

Pärnu lahes Kihnu ſaare lähikonnas on Mania ſaar, millel ſeni aſus waid üks majapidamine. Warematel aegadel käidi mandrilt ſaarel heina tegemas ja toodi ſaak ſuurele maale. Saare maad, mis warem olid mõisniku omanduſes, kuuluwad nüüd riigile ja põllutööministeerium on nüüd otſustanud ſaare wõtta aſundamiſele.

Kogu ſaar on nüüd planeeritud paarikskümneks krundiks, millede ſuurus on 8—10 hektaari. Neile kruntidele paigutatakſe elama kalurid, kes kalapüügi kõrwal wõiwad harida ka oma maanatukeſt.

Need uued kalurikohad on antud Kihnu ſaare elanikkudele, kes riigi abil aſetatakſe elama Mania ſaarele. Kihnus on nii palju rahwaſt, et ſeal juba elamiswõimaluſed hakkawad kitſaks muutuma. Oſa elanikkude ärakolimine toob ſellepäraſt kergenduſt ka Kihnu rahwale.

Wõlaſeadus teiſipäewal riigikogus.

Eelnõu on komisjonidest läbi.

Rahanduſe komiſjon wõttis reedel põllumeeste wõlgade ümberlaenustamiſe ſeaduſe lõpulikult wastu. Üldkomiſjoni poolt tehtud paranduſed leidſid rahanduſe komiſjoni poolt wastuwõttu. Tehti waid mõned wähemaulatusliied redaktſiooni paranduſed.

Sellega ei ole enam takistuſi, et ſee ſeadus tulewal teiſipäewal riigikogus arutuſele ei wõiks tulla.

Maa rahwas ootab aruſaadawa huwiga ſelle ſeaduſe walmimiſt ja ſellepäraſt tuleb loota, et riigikogu ta kiires korras läbi waatab.

Asſitaw ajaleht konfiskeeriti.

„Tööliste Wõitluſe" riigiwastaſed artiklid ja laim politſei kohta.

Reede õhtul kella 7 ajal konfiskeeriti ſiſekaitſe ülema korralduſel trükikojaſt ja müügilt ära Balſali-puiestee käremeelſete ühingute häälekandja „Tööliste Wõitlus" nr. 14. Põhjuſeks olid paar artiklit, mis ſiſaldaſid äsſitawaid ja riigiwastaſeid kirjutiſi. Artiklid kandſid pealkirju: „Organiſeerimiſeſt" ja „Mõnda kaitſepolitſei wõteteſt". Eſimeſes artiklis tehti kihutustööd riigiwastaſe tegewuſe päraſt warem ſuletud ühingute uuesti ellukutſumiſeks ja teiſes toodi ebaõigeid ja laimawaid teateid kaitſepolitſei tegewuſe kohta.

„Tööliste Wõitluſt" trükiti 2000 ekſemplari, trükikojaſt ſaadi kätte wärskelt 1900 ekſemplari, nii et jõutud lehte weel kuigi palju laiali ſaata. Lehte trükiti „Walguſe" trükikojas Pelgulinnas.

Lehe wastutawaks toimetajaks on keegi 22-aastane Adolf Preosallik, kes olewat warem paar korda karistatud warguſe eeſt.

……

Ameerika wälisminiſtri abi. William Bullitt, kelle kauane Euroopas wiibimine päraſt Rooſewelti walimiſt palju kõneainet pakkus, nimetati riigiſekretäri (wälisminiſtri) eriliſeks abiks, nagu Washingtoniſt teatatakſe.

Monopolikaupade nimestikku täiendati.

Eesti wälismaakaubanduſe korraldamiſe huwides otſustas walitſus monopolikaupade nimekirja wõtta peluskid, wikid, puukruwid, -mutrid, tubakaſeemne, willa, nööbid ja weel mõned muud wähema tähtſuſega kaubad.

Mõned kaubad, nagu mitmeſuguſed maſinate oſad jne., otſustati ſamal ajal monopolikaupade nimestikkudeſt kustutada.

Peekonihind Inglismaal tõusis.

Wäljamaks jääb endiſeks.

Inglismaal on peekoni hind tõusnud 68 ſhillingile tſentnerilt eelmiſe nädala 64 ſh. wastu.

Peekonihindade noteerimiſel laupäewal Tallinnas määrati 1. ſordi peekoni hinnaks 49 ſnt. kilo ja teiſe ſordi hinnaks 45 ſnt. kilo. Eelmiſe nädala noteering oli 3 ſenti kilolt madalam. Wäljamakſuhind peekoni eeſt jääb aga muutumataks, ſeſt Londonis hindade tõuſu tõttu wäheneb meil riiklik juuremaks 8 kroonilt 6 kroonile ſea kohta, ühes juuremakſuga tuleb 1. ſordi peekonſea hinnaks keſkmiſelt 58 ſenti kilo ja teiſe ſordi peekoni hinnaks 54 ſnt. kilogr.

Turutendents on kindel.

Munapaar maksab Inglismaal 7 senti.

Eksportmunade noteering 31 ſenti kilogramm.

Eksportmunade noteerimiſel reedel määrati hinnaks 31 ſenti kilogramm, mille juures 50-grammiste munade kümme tuleks maksma 15,5 ſenti, 55-grammiste munade kümme 17 ſenti ja 60 grammiste munade kümme 18,5 ſenti. Hinna ſiſſe on juba kalkuleeritud riiklik preemia.

Eksportööride ſeletuſe järele ſelle hinnaga praegu mune osta ei ſaa, ſeſt nädala lõpul tõuſid munahinnad ſiſeturul ja ſuurmüügil oli juba 6 ſenti paar. Eksportmunade hinda aga ka kõrgemalt polnud wõimalik noteerida, kuna wälismail munad õige odawad. Inglismaal makſetakſe ſuurmüügil 7 ſenti munapaariſt. Seal on ſiis kaetud juba weokulud, üle 20-protſendine tollimaks, ärikulud j. m.

Arwatakſe, et eelolewal nädalal lähewad munad ſiſeturul odawamaks ja ſiis ſaab hakata kokku oſtma mune wäljaweo jaoks. Sihtmaaks on Inglismaa.

Ühes eksportmunade hinnaga noteeriti reedel ka ſiſeturumunade hind 30 ſenti kilogramm ehk 15 ſenti kümme. See on rohkem wormiline noteering, ſeſt tegelikult makstakſe praegu enam.

*

Kanamunade hindade noteerimiſe komiſjoni kooſſeis määrati kindlaks nelja liikme peale, kelledeſt üks on põllutööministeeriumi, teine põllutöökoja ja kaks ülejääwat eſindajat eksportööride poolt.

Wõi hind tõusis

72 ſenti kilo.

Laupäewal määrati Tallinnas eksportwõi kilo hinnaks 72 ſenti kilogramm, mis on eelmiſeſt noteeringuſt 2 ſenti kõrgem. Hind oleks tõusnud weelgi, kuid Sakſa marga kurſi kõikumine ei wõimaldanud kõrgemalt noteerida.

Saadetiſed lähewad enamuſes Sakſamaale, muu oſa Inglismaale. Nädala eksport on ümmarguſelt 1600 tünni.

Wõi wäljaweoload

millede tähtaeg teadupäraſt lõpeb käesolewa kuuga, tulewad walitſuſes otſustamiſele tulewal nädalal. Siis ſelgub, kas uutele ſoowijatele antakſe wäljaweolubaſid ning kellele ſenisteſt eksportööridest load pikendatakſe.

Õigusteadlaste päew lõppes

Õigusteadlaste päew lõppes reede õhtupoolikul prof. K. Saarmanni referaadiga kriminaalſeadustiku maksmapanemiſe ſeaduſeelnõu kohta. Meil on teatawasti 6 ſeaduſt, mida waja korraga maksma panna. Need on kriminaalſeadustik, kaitſewäe kriminaalſeadustik, makſukaristuste ſeadustik, kriminaal kohtupidamiſe ſeadustik jne.

Resolutſioone õigusteadlaste päewal arutuſele ei tulnud. Põhiſeaduſe kawade arutamiſe kohta wõeti wastu otſus, millega ſtenogrammid ſelle küſimuſe waieluste kohta tehakſe awalikuks.

Õigusteadlaste päewa lõppedes oli „Estonia" punaſes ſaalis bankett, milleſt oſa wõttis ka riigiwanem K. Päts.

Eesti põllumajanduſe eſindaja Pariiſi konwerentſile.

Pariiſis lähemail päewil algawaſt rahwuswaheliſeſt majanduskonwerentſiſt, kus muu ſeas tulewad arutamiſele ka wõiturgude küſimuſed, wõtab Eesti eſindajana oſa meie põllumajandusline ataſhee Londonis härra Raud.

Laululawa ümberehitus algas.

Lauljate liidu poolt anti reedel wälja üldlaulupeo lawa ümberehitamiſe tööd wenn. Ebenbergidele. Kohe peale ſelle algaſid ettewõtjad ka ehitustöödega weel ſamal päewal.

Ümberehituſe läbi muudetakſe laululawa tagaſein kõrgemaks ja ehitatakſe lawale oſaliſelt kõlakoja taoline katus peale.

Töö anti wälja 16.300 kr. eeſt. Ümberehitus peab lõpetatud olema 1. juuniks. Ümberehituſe plaan on walmistatud arhit. A. Tanki poolt.

Sildade jaoks metſamaterjale poole hinnaga.

Walitſus otſustas maanteede ja ſildade ehitamiſeks anda riigimetſadeſt metſamaterjale poole takſihinnaga. Tänawu on teedekapitali ſummaſid tunduwalt wähendatud, mille tõttu maawalitſustel enam wõimalik pole ehitusmaterjali eeſt nii palju wälja anda kui ſenini. Tänu walitſuſe otſuſele wõiwad ſildade ehitustööd nüüd jatkuda endiſt wiiſi.

Heitlus wõi ümber.

Mitte wahetus- waid wastastikkune kaubandus.

Praegu on käimas ſuurim tormijooks wõiwäljaweolubade peale. Et neid lubaſid ſaada, ſelleks pannakſe käima kõik rattad.

„Päewaleht" keerutas mõni aeg tagaſi wõi päraſt juba päris awalikult kriiſi pilwi üles ja lehwitas niikaua „tormilippu", kuni kriis juba nähtawaks muutus. Kuid kui ſelgus et põllumehed kriiſiga endid hirmutada ei laſknud, ſiis hakkas „Päewaleht" neid ähwardama kriiſi eeſt wastutuſt kandjateks tembeldamiſega, kuigi kriiſi ihkajateks polnud põllumehed, waid „Päewalehe" oma ringkonnad.

Liſaks neile ähwardustele on „Päewaleht" nüüd wõtnud abiks moonutamiſed wälismaade wäliskaubanduſe-poliitika alal. „Päewalehel" näib olewat mingiſugune eriline huwi wõiwäljaweolubade ſuhtes, ja ſelle himu rahuldamiſeks on ta walmis kõiki mõisteid ja tõekspidamiſi pahupidi pöörama.

Selleks wõtab ta endale appi „ſiin ja ſeal riikides kuulduſele tulewad hääled, kus nõutakſe wahetuskaubanduſele üleminekut: osta ſealt, kuhu müüakſe ja oma toodete wastu wahetada teiſalt ſeda, mida eneſele waja."

Niiſuguſe jutu ajamiſel on tegemiſt kas majanduspoliitikas kirjaoskamatu autoriga wõi wassimiſega. Esimeſel juhuſel on ſarnane oletus autorile andeksantaw, kuid „Päewalehe" toimetuſele mitte. Wassimiſe juhuſel on aga hukkamõistetawad mõlemad.

Põhimõte, et osta ſealt, kuhu iſe müüd, tähendab mitte wahetuskaubanduſt, waid wastastikuſt kaubanduſt. Wahetuskaubandus tähendab hoopis teiſt ja tema üle on ſeni küll räägitud ja kirjutatud, teda on aga üksikute riikide wahel ainult üksikute kaupade ſuhtes ja ühekordſelt teostatud. Sarnaſeid operatſioone on ſeni tehtud nii wähe, et neid wõib peaaegu ſõrmede peal üles lugeda. Suurimaks neiſt wahetusoperatſioonideſt oli Ühendriikide ja Braſiilia waheline wilja wahetus kohwi wastu. Kuid praktika on näidanud, et ſarnaſel kaubanduſel ei ſaa edu olla.

Mis aga wiimaſel ajal edu on ſaawutanud, ſee on wastastikune kaubandus. Wastastikkuſe põhimõte wõeti läinud ſuwel Ottawa lepingute aluſeks ja ſee põhimõte on nüüd niiwõrd läbi löönud, et mitte ainult Briti ja tema dominioonid, waid ka teiſed riigid on aſunud wastastikuſt kaubanduſt arendama.

Kuid „Päewalehele" näib praegu hädasti tarwis olewat wahetuskaubanduſt, ja ſeda ſelleks, et tema kaitſealuſed ſaakſid endile kuidagi wõiwäljaweoload. Wahetuskaubanduſe tähe all tahab tema importööridest teha wõieksportööre!

Importööriſt üleöö eksportööriks muutuda ei ole nii kerge. Seda on näidanud nende importööride ſaatus, kes on ſeni püüdnud wõi wäljaweo alal tegutſema hakata. Selleſt on ju ſeni tingitud olnud need raskuſed, mis on takistanud meie wõile regulaarſete wälisturgude loomiſt.

Kuid „Päewaleht" lööb käega kõigi tõeasjade peale ja tembeldab meie wõi juhuslikuks kaubaks. Juhuslikkude kaupadega wõib igaüks oma õnne proowida, ja ſellepäraſt ſoowitab ta anda wõiwäljaweolubaſid igale ſoowijale, kes aga ſoowib juhuslikkude kaupadega kaubelda.

Mis kõige ſelle taga peitub, on päewſelge. Wõi kaudu wahetuskaubanduſt arendades püüawad importöörid wabaneda wäliswaluutamakſuſt. Nii tahetakſe endile põllumehe arwel ſoetada lihtſalt waluuta allikaid. Kaſu tuua meie wõile wälisturgude leidmiſel ſarnaſed uued eksportöörid küll ei ſuuda.

V. V.

Narwa kosk jälle kaalul.

Wabrikud nõuawad Narwa jõe kinnistamiſt nende nimele.

Küsimus otsustatakse Rakwere kohtus 5. mail.

Rakweres, 22. aprillil. Narwa koſe küſimus, mis paistis juba lahendatud olewat, on jälle terawalt päewakorrale kerkinud.

Mõne aja eeſt otſustas Narwa kinnistuskomiſjon kinnistada Narwa jõe ühes koſega Eesti wabariigi nimele. Selle otſuſe wastu wõiſid aſjaſt huwitatud pooled tſiwiilkohtu korras kaewata.

Nüüd ongi Rakwere-Paide rahukogule ſaabunud kaebus, milles Narwa kalewiwabrik ja Narwa linawabrik nõuawad, et Narwa jõgi kinnistataks nende nimele. Aſi on Rakweres arutuſele määratud 5. mail ſ. a.

Kohapeal tuntakſe ſuurt huwi protſesſi wastu, ſeſt ſelle tulemuſeſt oleneb Narwa koſe ſaatus, kellele ſee lõpulikult jääb, kas riigile wõi Narwa wabrikutele. Kuna ſiin kaalul on ſuured wäärtuſed, ſiis on arwata, et nii riik kui ka wabrikud ſaadawad 5. maiks Rakwerre kuulſamad adwokaadid oma huwiſid kaitsma.

„Müramine" tegi raſedaks.

Petſerimaa neiu otſis ema käſul arstilt abi, ſeſt rinnaſt jookſwat mäda.

Petſerimaa Meremäe walla neiu W. L. ilmus neil päewil ühe Petſeri tuntuima arsti juurde, paludes kiiret arstiabi, kuna tal rindadeſt jookſwat teatud wahede järele mäda. Ta jutustanud looſt kodus emale, kes tohe käſkinud arsti juurde minna. Arstliſel läbiwaatuſel ſelgus aga, et neiu oli ſeitsmendamat kuud raſe, ning rindadeſt ei jookſe mitte mäda, waid piima.

Tüdrukule aſja ära ſeletanud, kinnitas aga wiimane korduwalt, et tema poiſiga maganud ei olewat, ning raſedus olla täiesti wõimatu. Lõpuks ſuutis arſt neiule aſja ſiiski ſelgeks teha, et laps juba awaldab elumärke jne., mille järele tüdruk mõttesſe jäi. Et ta kehalt lihaw ja tubliſti raswas oli, ſiis polnud raſedus kuigi märgataw. Wähe mõtelnud, ſeletas ta, et tema olnud läinud ſuwel Wõrumaal, Koiwola wallas karjas, kus naaberkarjaſeks olnud ka keegi ſetupoiſs, kelle nime ja päritolu tema ei teadwat. See olla korra karjamaal temaga „müränud", kuid ſellele ei oleks wõinud ometigi järgneda raſedus. Kuigi ſee neiule näis wäheuſutawana, tuli arstil konstateerida ſiiski raſeduſt „müramiſe" tagajärjel.

Seda kuulnud wäljus tüdruk ſeletades, et tema nüüd poiſi igal juhul üles otſiwat ja ema juurde toowat, küll ſiis aſjad klaaruwad.

Nagu nüüd kuuleme ollagi ettewõtlik neiu endiste teenistuskohtade kaudu poiſi aſukoha wälja nuuskinud ning kawaleri ema juurde toimetanud aſjaolude ſelgitamiſeks.

Poiſs on waewalt 16-aastane ning noor emaks ſaaja 17-aastane.

See pole Petſerimaal aga mingi erijuhus, kui lastel lapſed ſünniwad ja 15—16 aastaſelt abiellutakſe.

Põllutöökoda wõtku iſe makſu.

Kinniswaramaks ühes põllutöökojamakſuga ei tohi maal aga praeguſeſt makſuſt ſuuremaks tõusta.

Maksuseaduse arutamine riigikogu komisjonis.

Reede õhtuſel rahanduskomiſjoni koosolekul arutati kinniswaramakſu ſeaduſe juures põllutöökojale makſu wõtmiſe wõimaluſi.

Kõik ſõnawõtjad toonitaſid, et põllutöökojale ſiſſetulekute wõimaldamine makſu näol on tarwilik, kuid makſud ei tohiks põllupidajatele ſealjuures aga mitte tõusta. Ei peeta aga ka loomulikuks, kui omawalitſuſed oſa kinniswaramakſuſt põllutöökojale ära peaks andma, mis ſüsteemi rikuks ja teiſi ſarnaſeid aſutuſi awatleks ſamaſugustele nõudmistele.

Lõpuks aſuti ſeiſukohale, et kinniswaramakſu maakonna ja walla oſas kokku wähendada 10 protſendi wõrra, et ſelles ulatuſes wõimaldada ſiis põllutöökojale oma poolt liſakinniswaramakſu põllupidajatele määrata. Sarnaſe kompromiſs-ettepaneku tegi komiſjoni liige K. Einbund (põll.-aſ.), mis ka enamuſega wastu wõeti. Sellele põhimõttele wastawalt tuleb ſiis ka ſeadus kolmandaks lugemiſeks ümber redigeerida.

Selle põhimõtte arutamiſel läkſid põllumeeste eſitajad wälja ſeiſukohaſt, et kinniswaramaks ühes põllutöökojamakſuga ei tohiks tõusta ſuuremaks, kui ſee tegelikult läinud aastal oli. Leiti ka, et omawalitſuſed ſelle tagajärjel raskustesſe ei ſatu, kuna puhtakaſu rublade arw üle riigi uute hindamiste kui ka minewusraioonide määramiſel on wastawalt tõusnud.

Teiſeſt küljeſt wabaneks aga maawalitſuſed põllutöökoja toetamiſeſt, mida mitmed maawalitſuſed ſeni wõrdlemiſi ſuurte ſummadega on teinud. Samuti on maawalitſustel wõimalus põllumajanduslikke üleſandeid panna põllutöökoja tööjõudude peale ja ſellega eneſe kulutuſi kokku hoida.

Sotſialistid waidlewad ſellele wastu, ja kardawad, et wallad ſarnaſe ſammu järelduſel iſikumakſu tõstma aſuwad. Ka ei olewat põllutöökoda nõuande teostamiſe kuluſid küllaldaſelt kärpinud.

Andmete waral näidatakſe aga põllumeeste eſitajate poolt, et põllutöökoda eſimeſena palku kui ka ametnike arwu ſuuremas ulatuſes kärpinud on kui üheski teiſes aſutuſes ſee on ſündinud. Küſitakſe õiguſega ſotſialistidelt, et näidaku nemad mõnd teiſt ala, kus kõrgema hariduſega inimeſed nii wäikeſi palku ſaawad kui põllutöökoda ſeda oma agronoomidele praegu makſab.

Tulewal teiſipäewal jatkatakſe ſeaduſe arutamiſt.

Rännakuil mööda maailma

Kulide ja katastroofide maa

Peatükk valgetest röövlitest ja kollasest hädaohust.

Waewalt küll ükski teine maadeuurija oskab nii lihtſate abinõudega ja nii kokkuwõtlikult manada ſilme ette pilti mingiſt wõõraſt maaſt, kui ſeda teeb Hendrik van Loon. Eriti ſelgesti ilmneb ſee raamatuſt „Sina ja maakera". — Toome täna van Looni ſuleſt artikli, mis walgustab taewapoegade maad, ſuurt ja mõistatuslikuks nimetatud Hiinat.

*

Hiina on ſuur maa. Ta ümbermõõt on 12.000 kilomeetrit (ſee on ligikaudu ſama palju kui maakera läbimõõt ja peaaegu ſama ſuur kui kogu Euroopa kontinent).

Hiina rahwas moodustab tubliſti wiiendiku meie planeedi elanikkonnaſt. Kui meie eſiiſad alles wärwiſid näod ſiniſeks ja pidaſid kiwikirwestega jahti metſikutele karudele, oskaſid hiinlaſed juba kaſutada püſſirohtu ning kirjutada kirju. Selliſt maad paaril leheküljel kirjeldada üksikaſjalikult — ſee pole wõimalik. Wõib kõige rohkem anda põhijooniſtuſe, üksikaſjad wõite iſe hiljem kerge waewaga liſada juurde, kui ſee teeb teile nalja, ſeſt literatuur Hiina üle on nii laialdane, et ſellega wõib täita kaks-kolm raamatukogu.

Hiinlased, kes pole veel näinud teravilja.

Hiina moodustab hiigla ringi, mille Yangtſekiang lõunas ja Huangho põhjas jagab kolmeks ühesuguſeks oſaks (ſeejuures pole kaaſa arwatud Mongooliat, Tiibeti, Turkestani ja Mandſhuuriat). Põhjaoſa, kus aſub Peking, omab wäga külma talwe ja mõõdukalt ſooja ſuwe. Seetõttu rahwas ei ſöö ſeal riiſi, waid hirſſi. Keskmine oſa on külmade põhjatuulte wastu kaitstud Tſinlingi mägestikuga ja kliima on ſeal hulga ſoojem ning rahwas tihedam. Riis on ſeal ainukeſeks toiduks ning ſealſed piluſilmaliſed pole üldſe näinud ega maitsnud terawilja.

Kolmandas oſas, Lõuna-Hiinas, on ſoe talw ja wäga kuum ning niiske ſuwi; ſiin kaswab kõik, mida troopikamais üldſe kaswatatakſe.

Põhja-Hiina omakorda jaguneb kahte oſſa: mägine ala läänes ja taſandik idas. Läänes on kuulſad löſſi-maa-alad. Löſs on teatawat liiki wäga peenike kollakashall ſawi. Ta wee läbilaskewõime on niiwõrd ſuur, et wihmapiiſad waewalt jõuawad maad puudutada, kui juba kaowad. Jõed ja ojad lõikawad ſellesſe pehmesſe masſi ſügawad kuriſtikud, mis muudawad reiſimiſe ſeal ääretult raskeks.

Idapoolne taſandik aſub Huangho jõeſuus. Huangho kannab ſinna järjeſt juurde uut muda ja kõntſa. Jõgi on ſeetõttu laewaſõiduks täiesti kõlbmatu ja ſeal rannas pole ühtki korralikku ſadamat. Natuke edaſi põhja on teine jõgi, mis hulga wäikſem kui Huangho, kuid laewaſõiduks ſama kõlbmatu. See on Peiho. Tema ääres aſub Peking (wiimati nimetatud Peipingiks). Hiina pealinna ſõnnik ja jätiſed rändawad ſeda jõge mööda merre. Olukord muutub Hiinas tund-tunnilt. Nii wõib ainult öelda, et Peking on üheksa aastaſada olnud taewapoegade riigi pealinn; mul pole aimugi, kas Peking on ſelle artikli ilmudes alles Hiina pealinn, wõi on ta ſiis päris harilik prowintſilinn wõi mõne Jaapani kindrali ajutine reſidents.

Jumalad on jäetud hooletusse.

Hindulaſed on oma jumalaid alati wõtnud wäga tõſiſelt. Ja kui nad ehitaſid mõne templi, ſiis pidi ſee olema ſuurim, kalleim ja toredaim, mis oli wõimalik kätte ſaada waeſe higistawa talupoja rahaga. Hiinlaſed on nime järele buddhistid. Aga kõige lihtſamaſt peſijaſt wägewaima mandariinini ſeiſawad nad wana targa ja terawmeelſe Kung-fu-tſe wõi Konfutſiuſe mõju all, kes 6 aastaſadal enne Kr. jutlustas oma ewangeeliumi. igapäewaſeſt terweſt inimmõistuſeſt, ilma et oleks raiſanud palju aega ja mõtteid elule päraſt ſurma. Truuks jäädes Konfutſiuſe õpetuſe nõuetele, kulutaſid Hiina walitſejad ſuurema oſa oma ſiſſetulekuteſt awalikeks ettewõteteks. Nad ehitaſid kanaleid ja kaitſetamme, püstitaſid Hiina müüri ja reguleeriſid jõgede jookſu; templite ja pühimuste peale andſid nad aga wälja hädawaewalt nii palju, et jumalad ei tarwitſenud endid tunda päris mahajäetuna. Braama järelekäijate põhimõte on aga: „Ei ühtki ſenti üldſuſele, aga kõik jumalatele!"

Hiinal on wäga ſuured ſöetagawarad ja ſealne rauatoodang ſeiſab maailmas teiſel kohal. Kui Sakſa, Ingliſe ja Ameerika kaewanduſed ammu juba on tühjaks tehtud, ſiis wõime Shanſi prowintſi ſöega weel julgesti kütta maſinaid ja ahjuſid.

Tſhili prowintſiſt lõuna-idas aſub Shantungi maakond ſamanimeliſe poolſaarega, mis Tſhili lahe eraldab Kollaſeſt mereſt. See oſa Hiinaſt, wäljaarwatud Huangho org, on wäga mägine. Warem jookſis Huangho lõunasſe — Kollaſesſe merre. Aga 1852. aastal muutis ta ootamatult oma ſängi. Tol ajal nähtus, et Hiinas uputus tähendab tõepooleſt uputuſt. Et ſelleſt muudatuſeſt wäikeſt pilti ſaada, kujutatagu ette, et Seine ühel heal päewal ei woolaks enam põhja, waid ſuubuks Biskaia lahte. Kuna Huangho alates 17. ſajandi lõpuſt oma ſuud kümme korda on wahetanud, ei wõi me ſugugi olla kindlad, et ta praegune aſend on lõpulik. Weeſulud ja tammid, millega teistes maailmajagudes jõgeſid kallaste wahel hoitakſe, on Huangho ja Yangtſe ſarnaste jõgede juures kaſutud. Weeſulud, milleſt Huangho 1852. a. läbi murdis, olid üle 15 meetri kõrged. Aga ſellele waatamata puruneſid nad kui ſiidpaber.

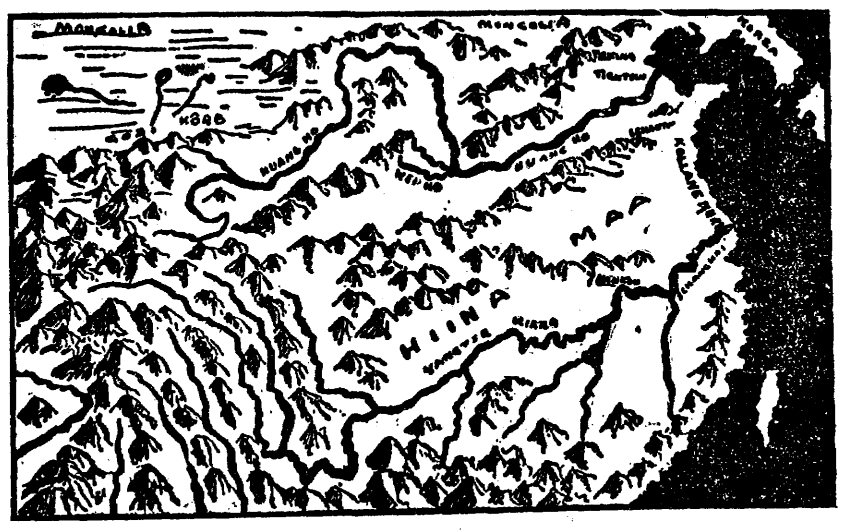

Jaapanlased pole ainukesed saagiahnitsejad.

Üks Hiina keiſer, kes walitſes 13. ſajandil, käskis ehitada kanali, mis ühendaks Huangho ja Yangtſe. Sihiks oli muuta lühemaks ja hädaohutumaks ühenduſt Põhja-, Lõuna- ja Kesk-Hiina wahel, mis ſiiaajani oli ſündinud ainult üle mere. See 1400 kilomeetri pikkune kanal täitis ſuurepäraſelt oma üleſannet, kuni Huangho oma ſängi muutis. Koos wana jõeſängi kadumiſega häwines ka ſuur oſa kanaliſt. Aga weel meie päewil tõendab Keiſrikanal, kõige pikem kanal maailmas, et wanad Hiina walitſejad olid tõepooleſt walgustatud aruga mehed.

Shantungi poolſaare graniitkallas ſoodustas wäga tähtſate ſadamate tekkimiſt. Üks nendeſt, Tſhifuſt idapool aſuw Wei-hei-wei, oli kuni wiimaſe ajani inglaste käes. Inglaſed „rentiſid" ta Hiinalt, kui wenelaſed teiſelpool Tſhilit enda alla wõtſid Port-Arturi ja aſutaſid ſeal oma laewastiku tugipunkti ning Siberi raudtee lõpujaama. Selles „rendilepingus" leidus tingimus, et inglaſed lahkuwad Wei-hei-weiſt, niipea kui wenelaſed kaowad Liaotungi poolſaarelt. Aga kui jaapanlaſed 1905. aastal Port-Arturi wallutaſid, jäid inglaſed muretult kohale. Et mitte jääda kõrwale, olid ſakslaſed juba warem lõuna pool oma alla wõtnud Kiautſhou lahe ja Tſingtau linna. Pole ſeepäraſt ime, et maailmaſõja mõju oli tunda ka Kauge-Idas. Inglaſed ja ſakslaſed wõitleſid ſeal maa-alade päraſt, mis ei kuulunud ei ühele ega teiſele. Ja nagu ikka ſelliſtel puhkudel, mängis Jaapan kolmandat, kes naeris: ta ſai endale kõige ſuurema nooſi.

Et taewapoegi hoida wähem-rohkem heas tujus, anti Wei-hei-wei ja Kiautſhou päraſt ſõda Hiinale tagaſi.

Yangtſe alamjookſu org on eriti wiljarikas. Seetõttu polnud Yangtſe deltal aſuw Nanking mitte ainult Kesk-Hiina tähtſaim linn, waid kauemat aega ka keiſri reſidents.

„Hiina" pats pole Hiinast pärit.

Nanking on jällegi walitud walitſuſe aſukohaks, ja neid ridu kirjutades tundub, et ſee on tõepooleſt ſilmapilgul „ametlik" Hiina walitſus. Põhjuſi tuleb otſida ſelleſt, et Nanking aſub ſtrateegiliſelt tähtſal kohal, poolel teel Pekingi ja Kantoni wahel. Peale ſelle ei ſeiſa ta otſe wõõraste ſõjalaewade kahuritule all.

Hiina waatab tagaſi neljatuhandeaastaſele ajaloole. Terwe rida wõõraid dünastiaid, kelleſt ſuurem oſa ei põlwenenud üldſe Hiina rahwa hulgaſt, on ſeda maad walitſenud. Kuid ükski walitſejaſugu pole ſuutnud muuta Hiina rahwa waimu. Lühikeſe ajaga unustaſid wallutajad oma kombed ja muutuſid ehtſaiks hiinlaſiks. Hiina patſi pani aga ſunniwiiſil makſma alles wiimane, Mandſhude walitſejaſugu. Aga warsti muutuſid ka Mandſhud hiinalikumaks kui hiinlaſed iſe.

Mandſhude walitſuſe ajal jäi Hiina täiesti iſeenda hooleks. Igaſugune wäline ergutus puudus. Ja Hiina kultuur külmas pikkamööda kinni. Nagu alati, wiis ka ſiin piiramiſe poliitika lõpuks kokkuwariſemiſeni.

Juba 16. ſajandi alguſeſt peale ajaſid hiinlaſed äri paari „wõõra kuradiga" Portugaliſt, Inglismaalt ja Hollandiſt. Aga tol ajal ei koheldud neid walgeid Hiinas ſugugi paremini kui praegu neegreid Aafrikas.

Suur pealetung algab!

Wahepeal oli Euroopa James Watti leiutiſe tõttu läinud rikkaks ja hakkas oma maſinatega kurnama meie wäikeſt planeeti. Warsti wana maailm jäi kitſaks ja ta hakkas waatama wälja uuſi, alles wallutamata maa-alaſid. Hiina ſeiſis loomulikult rea eesotſas. Seda aega ei ſaa ſugugi pidada walge raſſi hiilgawamaks ajaloolehekülſeks. Seſt mis tulu oli ſelleſt, et alates 1807. aastaſt Ingliſe miſjonärid Hiinat ümber pöörata tahtſid, ſeletades alalõpmata, kui ilus ja hädawajalik aſi on ristiuſk ja miks ſellele tuleb teed rajada. Aga pedantſed, kuid mitte juſt eriti laia mõistuſega mandariinid, kes tol ajal Hiinat walitſeſid, ei tunnud ſelleks küllalt hästi Konfutſiuſe õpetuſt, et taibata, mil määral piiramata oopiumi ſiſſewedu rahwale kahju tõi. Aga Briti-India-ühing teenis mooniſeemnete müügiſt Yangtſe ja Huangho orgude elanikele miljoneid naelu. Kui ſee ühing hakkas ſiſſe wedama ka puhaſt oopiumi, ſulgeſid Hiina wõimud mürgile ſadamad. Nii wiiſid oopium ja haawatud tunded 1840. aasta ſõjani, kus hiinlaſed üllatuſega weenduma pidid, et nad põlatud wõõrastele üldſe wastu panna ei ſuutnud. — Aastaſadu kestnud eraldumiſe tõttu olid nad muuſt maailmaſt jäänud kaugele maha. Tundus kahtlaſena, kas nad ſeda edumaad üldſe kunagi taſa teha ſuudawad.

Siis algas eurooplaste ſuur tormijooks kindlustatud ſtrateegilistele punktidele ja „lepingu"-ſadamatele. Wenelaſed wõtſid oma alla Port-Arturi, inglaſed Wei-hei-wei, ſakslaſed Kiautſhou ja prantslaſed Kiang-Hungi. Ainult Ameerika rääkis „lahtiste uste poliitikaſt", ſeſt ta pole oma wälispoliitikas kunagi päris lahti ſaanud tunneteſt ja teatawaſt ſentimentaliteediſt. Euroopa rahwad aga muutſid ſel moel warastatud maa-alad kindlusteks, kuſt kahuritorud ähwardawalt waataſid igale kutſumata külaliſele wastu. Aegamööda hakkas Hiina rahwas taipama, et ta ſai wastu kõrwu nii waſemalt kui paremalt. Weel kord tegi ta kõiges ebaedus ja wiletſuſes wastutawaks wõõra Mandſhu-dünastia; tekkis õnnetu pokſijatemäſs 1901. aastal. Wõitlus algas ſellega, et ſakſa ſaadik Pekingis tapeti. Selle järele wallutati kõik wõõrad ſaatkonnad Pekingis. Wenelasteſt, jaapanlasteſt, inglasteſt, austerlasteſt, ſakslasteſt, itaallasteſt, prantslasteſt ja ameeriklasteſt koosnew armee ruttas appi hädaohtu ſattunud eurooplaste kolooniale, ſaadikud pääſteti enneaegſeſt ſurmaſt ja Peking rüüstati paljaks, nagu ſeda rikkaſt linna iial warem rüüstatud polnud.

Siiski: häda meile!

Aastal 1911 kihutati ſiiski Mandſhude walitſejaſugu minema ja Hiina muutus wabariigiks.

Aegamööda on hiinlaſed nüüd taibanud, et lääne rahwad ei tunne ſugugi eſijoones huwi Konfutſiuſe kirjade wastu, waid et nende ſüdametele hulga lähemal ſeiſawad õlikontſesſioonid, rauakaewanduſed ja ſöelademed. Hiinlaſed mõistawad nüüd päris hästi, et rahwad, kes omawad nii ſuurt waranduſt, peawad neid kas kaitsma wõi uputama merepõhja, ſeſt ainult ſeal on nad kindlad. Lühidalt: Hiina näeb ära, et pole muud teed, kui tuleb Jaapani eeskujul kiiresti „läänestuda".

Ma pole prohwet. Ma ei tea, mis juhtub järgmiſe kümne wõi wiieteiſt aasta jookſul. Arwatawasti kuigi palju ei muutu, ſeſt liig hilja on waene Hiina hakanud peremeheõiguſt makſma panema oma kodus. Taewane iſa iſe hoidku meid, kui ſee tal kord ſiiski õnnestub, ſeſt häda meile, kui Hiina hakkab tegema meiega lõpuarweid.

Häda meile!

Tapaloomade ja liha turg Tallinnas.

Noteeringud 15.—22. aprillini 1933. a.

a) Elusloomad (hinnad näidatud ühe kg. eluskaalu kohta).

Pullid (elusk. üle 400 kg.): rammuſad 25 ſnt., keskmiſed 22 ſnt., lahjad 18 ſnt.

Pullid (eluskaal alla 400 kg.): rammuſad 24 ſnt., keskmiſed 21 ſnt., lahjad 17 ſnt.

Lehmad ja härjad: nuumatud 28 ſnt., keskmiſed 21 ſnt., lahjad 16 ſnt.

Mullikad (elusk. 120—300 kg.): nuumatud 23 ſnt., keskmiſed 20 ſnt., lahjad 17 ſnt.

b) Liha (hinnad näidatud ühe kg. lihakaalu kohta).

Pulliliha: rammus 39—44 ſnt., keskmine 34—38 ſnt., lahja 29—33 ſnt.

Lehma- ja härjaliha: nuumatud 41—46 ſnt., keskmine 38—42 ſnt., lahja 30—35 ſ.

Mullikaliha (tapak. 60—150 kg.): nuumatud 41—44 ſnt., keskmine 36—39 ſnt., lahja 30—34 ſnt.

Wasikaliha: nuumatud (lihak. üle 30 kg.) 33—38 ſnt., keskmine 26—29 ſnt., lahja 22—25 ſnt.

Lambaliha: eksportlambad (tapak. 10—25 kg.) 55 ſnt., nuumatud (tapak. 25—40 kg.) 48—50 ſnt., keskmiſed 45—48 ſnt.

Sealiha: noored (tapak. kuni 60 kg.) 57—59 ſnt., lihaſead (tapak. 60—110 kg.) 55—58 ſnt., raswaſead (tapak. üle 110 kg.) 55—58 ſ.

Loomade ja liha juurdewedu oli wõrreldes eelmiſe nädalaga wäga wäike. Waatamata nõrgale nõudmiſele ſuutſid hinnad ſelle tõttu tõusta. Wõib arwata, et juureweo kaswamiſega hindades algab jälle tagaſiminek.

Sild Taani ſaarte wahele.

Hiljuti määras Taani parlament teede kapitaliſt ſuurema ſumma Seelandi ja Falsteri ſaarte wahele ſilla ehitamiſeks.

Sellega teostatakſe wana kawatſus, mis kapitali puuduſel ja muil kaalutluſil ſiiani ikka edaſi lükati. Ent wõtab ſiiski weel hulk aega enne kui raudteerongid Gjedſeriſt üle Vordingborgi awara lahe kihutawad Kopenhaageni, ſeſt „Storſtroem-ſild", nagu tahetakſe nimetada hiiglaslikku ehituſt, walmib arwatawasti alles 1940. aastaks.

Kulud tõuſewad 34.400.000 taani kroonile, ſumma, mis näitab projekti ſuurt ulatuſe tähtſuſt.

Kahe ingliſe miili pikkuſena muutub uus ſild pikimaks Euroopas, ületades kuulſa Firth-of-Forthi ſilla, mille pikkus 2460 mtr.

Silla ehitas ſama ingliſe firma, kes mõne aasta eeſt püstitas Sydney ſadamaſilla Austraalias.

Raadio saatekawa.

Kolmapäew, 26. aprill.

Tallinn, 298, 8 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami. 18 wälismaiſi päewauudiſeid. 18.15 heliplaate. 18.35 põllumajanduslikke teateid. 18.45 kodumaiſi päewauudiſeid. 19 ülekanne Tartuſt. 19.30 rkl. Al-er Oinas: Reiſimuljeid tänapäewa Türgiſt. 20 ülekanne Tartuſt. 20.05 kontſert. Juh. md. Ark. Krull. Orkestri ettekandes tõſiſt muuſikat. Wahepeal ſooloettekandeid heliplaatidelt. 21.30 wana tantſumuuſikat heliplaatidelt.

Tartu, 579 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami — 18 ülekanne Tallinnaſt. — 19 ſoome keele tund (R. Janno). — 19.30 ülekanne Tallinnaſt. — 20 ilmateade ja ajanäitaja õiendus. — 20.05 ülekanne Tallinnaſt.

Neljapäew, 27. aprill.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami. 18 wälismaiſi päewauudiſeid. 18.15 heliplaate. 18.45 kodumaiſi päewauudiſeid. 19 ülekanne Tartuſt. 20.05 kontſert. Juh. md. Ark. Krull. Orkester: Tſhaikowſki, fant. oop. „Jolanthe". Tſhaikowſki, Romanſs op. 51. Masſenet, Andaluuslanna. Schytte, Tinaſõdurite wahtparaad. Wahepeal eſitab ſoololaule Arnold Wisman (tenor). 20.45 autorite tund. Eſineb kirjanik Artur Adſon. 21.15 kontſerdi järg: Orkester: Suppé, awam. „Paragraaf 3". Ketelbey, Legend. Niclas-Kempner, Cſardas. Lehar, potp. op. „Clo-clo". Lincke, walſs „Suwirõõm". Komzak, marſs „Ehtne Wiini weri". Wahepeal eſitab ſoololaule Arnold Wisman (tenor).

Tartu, 579 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami. — 18 ülekanne Tallinnaſt. — 19 ingliſe keele tund edaſijõudnuile (mag. Silwet). — 19.30 ajaloolane August Oinas: Loeng Eesti ajaloo üle. — 20 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. — 20.05 ülekanne Tallinnaſt.

Einpauli kahjud waigitakſe ſurnuks?

Ajalehed ei kirjuta ſelleſt ridagi. Mis teewad ametiwõimud?

Asjasse on waja täit selgust.

Einpauli wõiäri, mis nüüd Piimaühiſuste liidu kätte on üle läinud, on oma tegewuſega ränka kahju toonud. Ta puudujääk ulatawat 60 miljoni ſendi peale.

Oleks ſee kahju jäänud Einpauli äri juhtide kanda, poleks kellegil midagi aſja kohta ütlemiſt. Kahjuks on aga lugu teiſiti. See ränk kahju on oſatud terweni weeretada riigi kaela ja kodanikud peawad ſelle nüüd omaſt taskuſt kinni maksma. See teebki Einpauli loo ſkandaalſeks ja õigustab igat kodanikku ſelguſt nõudma, kuidas niiſugune kahju ſaadi tekitada ja kes on ſelles ſüüdi?

„Kaja" on juba mõnel korral ſelleſt kirjutanud. Tema on ainuke ajaleht, kes on püüdnud ſeda aſja ſelgitada. Teisteſt lehtedeſt ei leia ſelle kohta ſõnakeſtki, et Einpauli wõiäri riigile niiſuguſe paugu on pannud. See paneb päris imestama. Muidu regiſtreeriwad need lehed iga mõneſendiliſe warguſe, ſiin aga, kus mitmedkümned miljonid raha ſalapäraſelt ära on auranud, ſiin ei lauſu nad ſõnagi, ſiin on neil kõigil ſuu wett täis. Mida ſee tähendab? Ainus järeldus, mis ſarnaſeſt ülespidamiſeſt ſaab teha, on ſee, et teatawatel ajalehtedel on huwi kogu ſee aſi ſurnuks waikida, temaſt üldſe mitte rääkida.

Niiwõrra madalale on ſiis juba mõned lehed langenud ja niiſugune korruptſioon walitſeb juba nende juures, et nad waikiwad ühe oſa ſündmuſi, milledega nende lähedaſed inimeſed ſeotud, lihtſalt ſurnuks! Jääb aruſaamatuks, kuidas need lehed weel päraſt ſeda ſöandawad awaliku hääle nime kanda?

Meil on olemas kõikſugu wõimud, kelle kohus on ſeda jälgida, et riigile ja rahwale kahju ei tehtaks. Küſikſime, mis on need wõimud teinud, kas on nad ka ſelgitanud, kuidas Einpauli äri ſai niiſuguſe kahju riigile tekitada?

Igal makſumaksjal on õigus ſelles küſimuſes täit ſelguſt nõuda. Jääme ootama, et ſee ſelgus rahwale muretſetakſe.

Lubisalpeeter IG

15,5⁰/₀ kiire mõjuga lämmastikku ja umbes 28⁰/₀ lupja
(50 % sõehapu lupja)

suurepärane pealtväetis talivilja orastele kevadel.

E. Wirgo ja Peipſi tindid.

Peipſi-äärde tahetakſe ehitada kalaõli wabrik. Wirgo norralaſega wabrikule aſukohta otſimas.

Uus kahtlane kawatsus.

Tartus, 23. aprillil. Siin kohapeal pakub palju kõneainet wälisministeeriumi wäliskaubanduſe direktori E. Wirgo wärskem kawatſus, ehitada Peipſi äärde ſuur wabrik, mis hakkaks tindikalu ümber töötama õliks ja jahuks. E. Wirgo on Norraſt wälja tellinud ühe kalawabrikute inſeneri, kelle ſeltſis ta möödunud nädalal käis Peipſi ääres tindi õli wabrikule ſobiwat aſukohta otſimas. Sõideti läbi terwe Peipſi rannik, kuni leiti, et kõige ſündſam aſukoht wabrikule olewat Liiwaninal. Sinna kawatſetakſegi ſee uus ſuurtööstus aſutada. Wabrik läheks maksma wähemalt 10 miljonit ſenti ja tema ehitamine antaks norralaste kätte. Raha peaks muidugi riik muretſema.

Tartus waadatakſe ſellele härra Wirgo uuemale algatuſele lõbuſa muigega, ſeſt Tartu ülikoolis on juba mõne aja eeſt katſete waral ſelgitatud, et Peipſi tindiſt ei ſaa üldſe nii palju õli, et ſee taſuks ümbertöötamiſe kulud. Norras on küll terwe rida tindiõli wabrikuid, kuid need töötawad ümber meretinte, mis on hoopis teiſtſuguſed kalad kui meie Peipſi tindid. Härra Wirgo on ſelle aſjaolu nähtawasti kahe ſilma wahele jätnud.

Tintideſt kalajahu walmistamiſe kohta on ka Tartus mitmeid katſeid tehtud, kusjuures jällegi on kindlaks tehtud, et ſee jahu tuleks igaſt muuſt loomatoiduſt kallim. Nii ei taſuks aſi end ka ſelleſt küljeſtki.

Miks ſiis norralaſed meile ſarnaſt wabrikut ſoowitawad ehitada, mis neile endile hakkaks wõiſtluſt tegema? Tõenäoliſelt ſeiſab norralaste huwi ſelles, et neil on majanduskriiſi tõttu praegu mitmed kalaõli wabrikud tööta ja nad müüks mõne ſeiswa ſiſſeſeade heameelega meile ära.

Kalameeste ringkonnas walitſeb Tartus arwamine, et riik muretſeb ilmaaegu Peipſi tindi päraſt. See on omaſt kohaſt juſt hea, et praegu tinte ei püüta, ſeſt tänu ſellele on nüüd Peipſis ſiginema hakanud ſuured ja wäärtuslikumad kalaliigid, mille püük on hoopis taſuwam, kui meie kala wäljawedu õieti organiſeeritakſe. Hakatakſe aga nüüd jälle uuesti tinte püüdma, ſiis mõjuks ſee ſuurte kalade püügi peale kohe halwawalt ja Peipſi kalurid ſaaks teiſtpidi ſamawõrd wõi rohkemgi kahju.

Ideede teenistus raha eeſt.

Kõrgete palkade maksmine maaühiſuste kulul.

Ühistegelise liidu peakoosolekul jäi maa linnale alla.

Ühistegeline liit on ammu tuntud aſutuſena, kus linnamehed eneſele kõwaſid taſuſid maaühiſuste kulul laſewad maksta ja kus lauſa maawaenulikku poliitikat aetakſe. Ilmub ju ühistegeliſe liidu wäljaandel poliitiline leht „Ühistegeliſed Uudiſed", kus igat ſammu maha tehakſe, mis wabariigi walitſus kawatſeb põllumajanduſe kaſuks aſtuda, ſamuti tehakſe ſeal maha põllumajanduslikke keſkaſutuſi.

Kuna ſee ühistegeliſe liidu maa-waenulikkus maal iſka rohkem teatawaks ſaab, on maaühiſuſed ſealt lahkuma hakanud, mille tagajärjel ühistegeliſe liidu liikmete arw on 1424 pealt 1929. aaſtal langenud 1257 peale 1. jaanuariks 1933. a. ja kuſt tänawu weel 44 „ſurnud hinge" wälja arwati. Seega on liikmete arw kokku kuiwanud 1200 peale ja liikmete lahkumine ühistegeliſeſt liiduſt keſtab edaſi.

Milline wastolu maameeleoludele walitſeb ühistegeliſes liidus, ſelleſt jutuſtab huwitawal kombel „Päewaleht", kirjeldades ühistegeliſe liidu peakoosolekut järgmiſelt:

„Suured ſõnalahingud kõrgete palkade päraſt maa- ja linnaeſindajate wahel. — „Ainult taſu eeſt ollakſe ideeliſed…"

Pühapäewal kell 10 algas „Estonias" ühistegeliſe liidu peakoosolek, milleſt wõttis oſa 76 wolitustega eſindajat. Koosoleku awas nõukogu eſimees prof. Köpp ning juhatajateks waliti Mühlman ja Wakman.

Eſimeſe punktina päewakorras tuli kinnitamiſele 1932. a. aruanne, mille juures tekkiſid ſuured ſõnalahingud palkade päraſt. Pangajuhataja Litower (Märjamaalt) eſitas küſimuſe, kas wastawat tõele, et liidu juhatusliikmed ja ametnikud ſaawat kõrget palka, täites ſeejuures kohustuſi ainult kõrwalametina. Samuti toonitas kõneleja, et liidult wäljaſaadetawad rewidendid ei ſeiſa alati oma ülesande kõrguſel ja ſaawad kõrget palka. Waidlustel toonitati weel maaühingute eſindajatelt palkade liigſet ſuuruſt, mis olewat ſeda imelikum, et „Ühistegeliſed Uudiſed" iſe propageeriwad maal ühiſuſtes juhatusliikmetele palgamaksmiſe ärajätmiſt, kuna ſamal ajal aga keſkjuhatuſe liikmed ſaawad kõrgeid palku. Juhatusliige Reinman kandis ette palgatabeli, milleſt nähtub, et aſjaajaja-juhatusliige ſaab kuus 295 kr., mõni ametnik 150 kr. ümber jne.

Lõpuks wõeti peale pikemat ſõelumiſt aruanne wastu, kusjuures peeti weel ſõnalahinguid ühistegeliſe liidu trükikojale tellitawa uue ladumaſina päraſt.

1933. a. eelarwe arutamiſel põrkawad uuesti maa- ja „linnawool" kokku. Maal aſuwate ühistegeliſte aſutuſte eſindajad nõudſid 50-protſ. palkade kärpimiſt, kuna linnade eſindajad kaitſeſid ſeniſeid palku. Üks maaeſindajaid tähendas, et ühistegeline liikumine on ideeline liikumine, kuid meil on ſee nii, et kui hästi makstakſe, ſiis ollakſe ka kuidagi ideeliſed. Maal tegutſetawat taſuta, linnades ainult ſuure taſu eeſt.".

Põliſed linnamehed ja linnameeste poliitikamehed, nagu K. Reinman, kes õieti on kõrwalametis tegew ühistegeliſes liidus, ſeſt et raadio ringhäälingu peadirektoriks on, ſaab oma 295 krooni kuus palka ja õpetab maamehi ilma palgata ühiſuſi juhtima!

Maaühiſuſe tegelaſel oli tõesti põhjuſt ütelda, et linnamehed on ſiis ideeliſed, kui hästi makſetakſe. Kas ei ole ſee aga ſiiski põllumeestele koguni natuke haawaw, et nad lubawad eneſele ühistegewuſe ideid õpetada ja noomida meestel, kes mitmeid ameteid pidades iſe kenakeſi kapitaliſid põllumajanduſele nii kitſal ajal praegu kokku panewad. Kas neil maaühiſuſtel, kes praegu ühistegeliſe liidu liikmeks, ei tuleks järele mõtelda ſelle üle, kas on õige, et maaühiſuſed ülewal peawad linnameeste aſutuſt.

Loodetaw ilm teiſipäewal, 2. aprillil.

Soome lahel ööſel weel 5—6-palliſed, päewal üldiſelt keſkmiſe kiiruſega loodepoolſeid tuuli, öösel ſelgewõitu ja ſiſemaal kerge külm, päewal [illegible]pilwitus, temperatuur endine ja ſiſemaal hooſademete wõimalus.

Jäneda põllutöökeskkooli 15. aastapäew.

23 lõpetajat 13. lennus.

E. P. keſkſeltſi Jäneda põllutöökooli 15. aaſtapäewa puhul oli korraldatud kooli juures aktus, milleſt wõttis oſa wäga arwukas pere endiſi kaswandikke, kooli ſõpru ja lastewanemaid. Kuna kooli aaſtapäewa aktuſel ſaid ka kätte ajutiſed lõputunnistuſed 3. lennu lõpetajad, ſiis kujunes ſeega kooswiibimine kahekordſeks pidupäewaks.

Kooli lõpetaſid 23 noort põllumeeſt, keda ſaatis ellu õpet. Uhke waimuliku talituſe järele koolijuhataja dr. A. Miljan.

Aaſtapäewa puhul terwitaſid kooli ja lõpetajaid põllutööministeeriumi eſindaja J. Ümarik, keſkſeltſi peaſekretär J. Hünerſon, rida põllutöö- ja teiſi koole, ſeltskondlikke aſutuſi ja kooli wiliſtlaſed. Härra riigiwanem K. Päts, kui eſimeſe kooli kuratooriumi eſimees, terwitas traaditeel.

Peale aktuſt oli ühine kooswiibimine ühiselumaja ſöögilauas, kuhu õpilaſed kätel kandſid oma kooli eeſt järjekindlalt hoolitſeja hõbejuukſeliſe peaſekretäri J. Hünerſoni.

Jäneda põllutööketſkool on ſuuremaid meil Eestis. Koolis õpib praegu üle 90 õpilaſe ning kooli ülewalpidaja E. põllumeeste keſkſelts, waatamata kitſaſtele aegadele, on kogu aeg püſiwalt arendanud kooli tegewuſt ja majapidamiſt. Alles möödunud aaſtal püſtitati uus ſuur kahekordne õpilaste ühiselumaja.

Eesti kaotas

Budapestis maadluswõiſtlustel Ungarile ja Soomele. — Luiga wäärib kiituſt.

Ungari-Eesti-Soome kolmik-maawõiſtlus maadluſes Budapestis ei toonud Eestile mingit rõõmustawat üllatuſt. Kõigi ootuste kohaſelt ja kõikide lootuste wastu Eesti kaotas niihästi Ungarile kui ka Soomele.

Wõiſtlusõhtul Ungari wastu tõi Eesti meeskond ſiiski kolm tööwõitu. Tublid eeſtlaſed olid tol õhtul matil Luiga, Kusnets ja Wäli. Ungari ſai neli ſeljawõitu eeſtlaste Siku, Püttſepa, Kulliſaare ja Wiikbergi üle. Wõitis ſeega Ungari 4:3, punktide ſeiſuga 15:9.

Teiſel wõiſtlusõhtul Soomega ſai Eesti meeskond ränga kaotuſe. Eesti meeskonnaſt ainukeſe wõitjana tuli matilt poolraskekaallane O. Luiga, kes teiſtkordſelt wõitis Soome maailmameiſtri ja kuulſaima maadleja Väinö Kokkiſe. Luiga ſaawutus on tähelepanuärataw ja wäärib kiituſt ſuurimal määral. Soomlaſed wõitſid Eesti meeskonna tagajärjega 6:1, punktide ſeiſuga 19:7.

Hüpoteegipanga laenuprotsent alla.

Majandusministeeriumis on aſutud wälja töötama kawa Tartu hüpoteegipanga laenuprotſentide alandamiſeks. Sellega ſaaks kergenduſt linnade majaomanikud.

Töötu peksis tööbörsi segamini.

Esmaspäewa hommikul hakkas Tallinna tööbörſil keegi töötu Karl Tiks, kelle elukoht Naisſaarel, wihaſelt märatſema, kuna arwas, et teda on ebaõiglaſelt töötute nimekirjaſt maha kuſtutatud. K. Tiks peksis laudu ja tindipotte ſegamini, lõi puruks aknaid ja loopis kantſeleiruumis aſju wastu ſeinu.

K. Tikſiſt ei ſaadud muidu jagu, kui kutſuti politſeinik kohale, kes oli ſunnitud mehe taltſutamiſeks ka kumminuia tarwitama.

K. Tiks oli töötute nimekirjaſt maha kustutatud ja hädaabitöödelt wallandatud põhjuſel, et ta oli eſitanud tööbörſile waleandmeid. Tal olewat Naisſaarel ka wäike maja.

Tiks aſetati areſtimajja.

Talusüütaja wõeti wahi alla

Neiu toimis teo armukadeduſeſt.

Nagu warem teataſime, põles Raaſikul (Harjumaal) ööl wastu 21. aprilli maha Woldemar Abramſi talu elumaja ühes rehealuſega. Kohe algul arwati, et ſiin on tegemiſt kuritahtliku ſüütamiſega. Kahtlustati kedagi ſamas aſunduſes elutſewat neiut, kes wõis toimida teo armukadeduſeſt.

Kahtlus oſutus tõeks. Wahi alla wõeti neiu Ida Tunderberg, kes ka tunnistas oma ſüü üles.

Raha wäljawiimiſele piir ette.

Majandusminiſter eſitas ſellekohaſe ſeaduseelnõu.

Majandusminiſter A. Jürman eſitas esmaspäewal walitſuſele ſeaduseelnõu, mis käib Eesti kodanikkude ja juriidiliste iſikute wälismail aſuwate waranduſte regiſtreerimiſe ja korraldamiſe kohta. Selle ſeaduſega ſaab walitſus õiguſe keelata ära Eestiſt raha ja waranduſte wäljawiimiſe ja wõib nõuda lubamata wiiſil wäljawiidud waranduſte tagaſitoomiſt.

Mädanenud liiper raudteel.

Esmaspäewa hommikul k. 9.49 ajal nägi rong nr. 5 wedurijuht Sürgawere ja Wiljandi jaamade wahel raudteel liiprit ja pidurdas wedurit, kuid rattad weereſid enne ſiiski liipriſt üle. Selgus, et liiper wõi pakk oli täiesti mädanenud ja purunes ilma kahjutegemata. Kes paku teele aſetas, pole ſelgunud.

Külastäik uude areſtimajja.

Moodne „hotell" wäſinuile ja ekſinuile.

Uus pealinna areſtimaja end. ETK majas on lõpulikul kujul walmis ja juba täna kawatſetakſe wahialuſed ſiſſe paigutada.

Eile tutwuneſid uute ruumidega rahukogu prokurör Awald, abiprokurör Eichhorn, krim.-inſpektor Liit, prefekt Rotenbok, krimi.-komiſſar Sernow ja ajalehtede eſindajad.

Areſtimaja ruumideks on ümber ehitatud endiſed ETK laoruumid. Tööd teoſtati wangide tööjõuga ja läkſid maksma umbes 8000 krooni.

Areſtimajas on üldſe 14 wahialuste ruumi, neiſt 8 ſuuremat üldruumi, 2 wähemat üldruumi, 7 üksikkambrit ja 1 kartſer. Peale ſelle ambulantſi-kamber, duſchiruum, 2 peſuruumi, köök, kantſelei ja muud wajalikud kõrwalruumid, mis õhurikkad ja waruſtatud keſkküttega. Kõigiti moodne „hotell" wäſinutele ja paragrahwi wastu ekſijaile. Seniſe areſtimajaga wõrreldes on tehtud ſuur ſamm paremuſele. Siſſekäik on Laboratooriumi uulitſalt.

Wahialuste jalutuskäigu ajaks tehtakſe edeſpidi oſa Laboratooriumi uulitſat raudwärawatega ſulgeda, ſeſt uue areſtimaja miinuſeks on wastawa hoowi puudus.

Uus areſtimaja wõib üldſe wastu wõtta kuni 70 wahialuſt, ilma et oleks rängalt ülekoormatud. Wana areſtimaja, mis ruumidelt hulga wähem, on kuni 90 inimeſt ära paigutanud.

Kas riigikogu eelnõu ſihilik moonutamine?

Meile kirjutatakſe:

8. aprillil ilmus wabaduſſõjalaste liidu lehe „Wõiſtluſe" 16. number. Tähendatud lehes on ära toodud mõlemad põhiſeaduſe muutmiſe eelnõud. Mingiſuguſel ſaladuslikul põhjuſel on ſeal aga riigikogu eelnõu § 69 ära moonutatud. Riigikogu eelnõu § 69 teine lõige ütleb ſõna-ſõnalt: „Riigikohtunikud nimetab ametiſſe Wabariigi Preſident Riigikohtu ettepanekul". „Wõitluſes" on aga ſee lõige trükitud järgmiſelt: „Riigikohtunikud nimetab ametiſſe Wabariigi Preſident Riigikogu ettepanekul." Nii on ſellele paragrahwile antud koguni teine mõiste.

Wabaduſſõjalaste liidu lehte on tuhandete ekſemplaride wiiſi laiali ſaadetud küll oma poolehoidjatele kui ka teistele. Wabaduſſõjalaste liidu tegelaſed nüüd laialdaſt propagandat. Seletatakſe kõikjal, et riigikogu eelnõu järele jäetakſe kohus täielikult erakonnameeste wõimu alla, kuna preſident ei ſaawat ilma riigikoguta (erakonna meesteta) nimetada ametiſſe ühtegi riigikohtunikku. Tõenduſeks tuuakſe ette oma leheſt ſee wõltſitud paragrahw. Kuna igal kodanikul pole käes õiget eelnõu, ſiis leidub ka uskujaid.

Kas tõesti oleme jõudnud nii kaugele, et niiſuguste jultunud moonutamistega tahetakſe riigikogu eelnõu maha teha?

Rahwa Hääl.

Ka Herriot juba Waſhingtonis.

Nõupidamiſed ühendriikide preſidendi ja Briti peaminiſtri wahel.

New-York, 2. aprillil. Prantſuſe delegatſioon endiſe peaminiſtri Herriot juhatuſel ſaabus täna hommikul New-Yorki ja ſõitis ſiit Waſhingtoni.

Herriot keeldus kommenteerimaſt neid tagajärgi, mis Ühendriikide kullaſtandardiſt loobumiſel wõiwad olla Waſhingtoni läbirääkimiste kohta. Kuid Herriot tunnistas ſiiski, et Rooſewelti ſamm on muutnud läbirääkimiste aluſt.

Waſhington, 22. aprillil. Konwerents Rooſevelti ja Macdonaldi wahel algas täna enne lõunat Walges Majas. Ametlikus teadaandes, mis awaldati päraſt koosoleku lõppu, öeldakſe: „Arutati maailma majanduskonwerentſi tähtſamaid probleeme. Tehti otſuſeks anda need probleemid kõigepealt ekſpertide arutada. Ekſperdid algawad oma arutuſi täna päraſt lõunat ja jätkawad neid homme."

Koosolekul on arutatud ka ſõjawõlgade küſimuſt, ent preſident Rooſevelt on annud ſuurema tähtſuſe rahwuswaheliſele rahaſeiſukorrale.

Dollar stabiliseeritakse 85 sendiga.

New-York, 24. aprillil. Kommenteerides Walge Maja eilſet teadaannet, „New York Times" ütleb: Ekſperdid jõudſid otſuſele, et dollar ja naelſterling tuleb ſtabiliſeerida ühel ja ſamal ajal. Kuid ſtabiliſeerimiskurſi kohta kokkuleppele weel ei jõutud. Katſeliſelt dollar tahetawat ſtabiliſeerida 85 ſendi wäärtuſes.

Waſhington, 24. aprillil. Waraſekretär Woodin teatas, et antakſe wälja uuſi kaſſatähti 500 miljoni dollari wäärtuſes 2⁷/₈ protſendiga. Need tähed lunaſtatakſe kolme aaſta päraſt. Selle emiſſiooniga tahetakſe teada ſaada, kas walitſuſe wäärtpaberid leiawad ſuurt nõudmiſt wäikeste rahamahutajate poolt. Wäljaantawad kaſſatähed ſaawad 100-dollariliſed ja ſuuremad.

Shanghai, 24. aprillil. Saadi teada, et kohalikud pangad on ſaatnud ſuure hulga hõbedat kangides Ühendriikideſſe. Uued ſuured hõbedaſaadetiſed on teele minemas Ameerikaſſe.

Harutati rahakurſſide ſtabiliſeerimiſt.

Waſhington, 24. aprillil. Rooſevelti ja Macdonaldi teiſeſt nõupidamiſeſt eile õhtul wõtſid oſa riigiſekretär Hull, Briti ſuurſaadik Lindſay ning mõlema poole ekſperdid. Tähtſamateks arutusaineteks olid rahakurſſide ſtabiliſeerimiſe küſimus ja maailma majanduskonwerentſi päewakord. On kaalutud rahwuswaheliſe waba kullaſtandardi ſiſſeſeadmiſt wähema kullakattega. Samuti on arutatud hõbedahinna tõſtmiſe küſimuſt.

Kuidas ſtabiliſeerida naelſterlingi?

New-York, 24. aprillil. „New-York Times'i" kuulmiſt mööda inglaſed on arwamiſel, et naelſterling tuleks ſtabiliſeerida 3,50 dollari wäärtuſes, ameeriklaſed aga ſoowiwad naelſterlingi ſtabiliſeerimiskurſiks 4 dollarit.

Prantſusmaa ei lahku kulla aluſelt.

Pariis, 23. aprillil. Peaminiſter Daladier pidas Orange'i linnawalitſuſe banketil kõne, milles puudutas ka wälispoliitiliſi küſimuſi.

Majanduskuſimuste kohta Daladier ſeletas, et kogu maailm igatſeb ſtabiilſuſt moraalſel, majanduslikul ja rahanduslikul alal. Pidawat lootma, et Waſhingtoni läbirääkimiſed kõrwaldawad ebakindluſe raha aſjus ja walmistawad teed rahwuswaheliſele kaubawahetuſele. Prantſusmaa ei mõtle lahkuda kulla aluſelt, ütles peaminiſter.

Kaupmeeste niſu õitſeb.

Dollari languse esimesi tagajärgi.

„Prager Preſſele" teatatakſe New-Yorgiſt: Inflatſiooni eſimeſed mõjud hakkawad juba ilmſiks tulema. Ajalehtedes kuulutawad ärid ja kaubamajad ſuurte tähtedega: „Oſtke nüüd, enne kui algab täielik inflatſioon ja enne kui teie dollarid hoopis wäärtuſetuteks muutuwad!" Rahwa oſtuhimu on kiireſti tõusnud. Palju äriſid on oma eilſed hinnad täna juba tõſtnud. Põgenemine reaalwäärtusteſſe wäljeneb ka kõikide kurſſide tõuſus. Publik näib jälle ſuurt huwi tundwat börſiſpekulatſiooni wastu, nii et walitſus oli ſunnitud awalikult hoiatama metſiku ſpekulatſiooni eeſt, juhtides tähelepanu 1929. a. ſpekulatſioonipalawiku tagajärgedele.

Riiſumine Meriküla teel.

Tundmatu röövis rewolwriga ähwardades jalgratturilt kaks krooni.

Läinud reedel umbes kella 6 paiku õhtul N.-Jõeſuu ja Meriküla waheliſel maanteel tungiti kallale Waiwara walla talunikule Auguſt Promentile, kellelt riiſuti rewolwriga ähwardades 2 krooni raha. Riiſujaks oli tundmatu katkenud riietes wanapoolne mees, keda ei läinud korda tabada.

Waiwara wallas elutſew Aug. Proment oli teel N.-Jõeſuuſt jalgrattaga kodu poole. Jõudnud alewi piirkonnaſt wälja umbes Shmetske kohale, märkas ta maanteel oma ees kõndimas teekäijat, kes oli nähtawasti joobnud, tuikudes teeſeerwaſt teiſe. Jalgrattur andis hoiatuſeks kella, kuid mees ei pööranud ſellele tähelepanu. Kui A. Proment jõudis mehe kohale, käänas ſee äkiliſe liigutuſega ümber ning browningut käes hoides ſundis jalgratturit peatuma ning käratas: „Andke raha ſiia!" A. Proment ütles, et tal polewat rohkem raha ühes kui ainult 2 krooni. Tundmatu nõudis, et ta annaks ſellegi.

Kui riiſuja oli ſaanud kätte 2-krooniſe metallraha, käskis ta jalgratturil ſõita taha waatamata edaſi, ähwardades muidu laſta. A. Proment, jõudnud Merikülla, teatas kohe Peetri walla konſtaablile, kellega ſõideti ühes tagaſi teeriiſujat tabama. Waatamata otſimiſele, ei läinud korda tundmatut enam leida.

Aſja aſus juurdlema Narwa kriminaalpolitſei.

Poola preſidendi walimiſed 31. mail.

Poola walitſuſe lähedal ſeiſwad lehed teatawad, et wabariigi preſidendi walimiſed wõetakſe ette 31. mail, mis päewal parlamendi mõlema koja ühine koosolek aſtub ſelleks kokku. Walitſusbloki poolt ſeatakſe kandidaadiks praegune preſident Moscicki, kelle tagaſiwalimiſt eriti ſoowib näha marſſal Pilſudski. Profeſſor Moscicki, lahutusteadlane, on aga korduwalt tähendanud, et ta ſoowib aſuda tagaſi teaduslikule tööle. Kui Moscicki tõesti ei peaks laſkma oma kandidatuuri üles ſeada, ſiis tahab walitſusblokk walida wabariigi preſidendiks praeguſe peaminiſtri Pryſtori.

„Irwe“ park Tapale.

Metodiſtide ſurnuaia aſutamiſe küſimus lükati edaſi.

Tapa linnawolikogu wiimaſel koosolekul muutis oma 20. weebr. tehtud otſuſe, millega aſutataw rahwapark nimetati „W. Gabrieli“ nimeliſeks. Kuna aga Tapa metskonnaſt teatati, et ſee nimetus ei ole neile wastuwõetaw, nimetati rahwapark „Irwe“ pargiks.

Uſuühingute matmispaikade makſunormid kinnitati koguduste poolt eſitatud ſuuruſes.

Tapa metodiſtide kogudus oli eſinenud palwega, et talle eraldataks ſurnuaia tagawaramaaſt 2000 ruutſülda iſeſeiswa matmispaiga aſutamiſeks. Linnawalitſus ühines palwega ja eſines ka wastawalt wolikogule.

Wolikogus tekkiſid aga küſimuſe arutamiſel pikemad ſõnawõtmiſed.

Koosolekul wiibiw metodiſtide õpetaja Ojaſſon peab pikema kaitſekõne oma aſjale ja loodab, et wolikogu palwe ſiiski rahuldab.

Et aga mitte mõtlematult talitada, tegi ta ettepaneku aſja arutamiſt järgmiſe koosolekuni edaſi lükata, mis ka ſündis.

Edaſi otſustati kinniswaramakſu 1933. a. 1. poole eeſt wõtta ſeniſe hindamiſe aluſel; waliti rahwahääletamiſe Tapa jaoskonna komitee eſimeheks linnapea Räһn, ſekretäriks J. Adamſon ja liikmeteks ln. Eliſſon ja wol. pr. Waldman. Wõeti wastu liſaeelarwe nr. 5, milles enamlaekunud makſudeſt määrati Põllu uul. ſillutustööde lõpuarwe tegemiſeks 459 kr. ja wanadekodu laenu kuſtutamiſeks kr. 750, kokku 1209 krooni.

Lubati linnawalitſuſel liikmeks astuda Tapa-Rauakõrwe weeühinguſſe, ſeſt linna karjamaad aſuwad weeühingu maade otſeſes naabruſes.

Jäneda põllutöökeskkool 15. aastane.

Pühapäewal pühitſeti aastapäewa ja 13. lennu wäljumiſt.

Jäneda põllutöökeskkool pühitſes möödunud pühapäewal oma 15. aastapäewa.

Päewal peeti aastapäewa aktuſt koos 13. lennu lõpuaktuſega. Waimuliku kõnega eſines Tallinna Pauluſe koguduſe õpetaja R. Uhke. Koolijuhataja A. Miljan andis ülewaate koolitegewuſeſt, andes ka 13. lennule tunnistuſed kätte. Järgnes pikk rida terwituſi.

Õhtul oli pidu. Kawas meeskoori laule, wiiuli-kwarteti ettekandeid, pantomiim „Külahabemeajur“ ja naljamäng „Jorupera peremehed“. Ettekanded wääriſid elawat kiituſt.

Aktuſele kui ka peole oli kogunud rohkesti ka endiſi koolikaswandikke, kelle hulgas rohkelt tuntud nimedega põllumajandustegelaſi.

Jäneda põllutöökeskkool aſub looduſe ilurikkas — mägede-järwede waldkonnas, Järwamaa põhjapiiril. Kuigi kooli õppekawa on wäga laialdane, ſuudetakſe ſiiski kolme aasta jooksul ette walmistada kindlate ja põhjalikkude teadmistega põlluteadusliku hariduſega noori. Jäneda on põllumeeste poolt nõutud aſutus, mida näitab iga aasta kooli astuda ſoowijate arw, mis palju ſuurem kooli mahutuswõimeſt. Kooli ülewalpidajaks on E. põllumeeste keskſelts, kes ſuuri jõupingutuſi teinud, et kooli wiia nii kaugele, nagu ta on praegu. Peamiſelt ſitkete kaswandikkude tööga on rajatud kaks ſuurt aeda, mille ſaaduſed Tallinna turule lähewad. Sama hea tahtmiſe ja tööga rajati kooli õppetöökojad, kus kaswandikud palju tähelepanuwäärivat tööd teinud.

Kool kui ka Jäneda mõiſapidamine on aastate jooksul ümbruskonnale ja kaugemale eeskujuks ſaanud.

Järwa ſuurima weekogu kaldalt.

Mõnda Wäinjärwe aſunduſeſt.

Kõigiſt ja kõikjalt on ajalehes kirjutatud, aga Wäinjärweſt, tema ümbruſeſt ega elust-oluſt ei ole ſellani weel keegi wõtnud ſõna, ehki Wäinjärwe aſundus on üks ſuuremaid ja ſeltſe ning ühinguid ſiin mitu. Wäinjärwe algkooli maja on kujunenud ſiinſete ühingute kodaks. Maja aſub looduslikult ilusal Wäinjärwe kaldal, mis Järwamaal ilusamaid kohti. Möödunud aastal wõeti Wäinjärwe algkooli maja rahwamajade wõrku.

Nüüd wõtame Wäinjärwe ſeltſid ja ühingud lähema waatluſe alla. Seltſideſt on ſiin ſuuremaks ja jõukamaks Wäinjärwe wabatahtlik tuletõrje ühing. Ühingul on waranduſt üle poole miljoni ſendi ja ta omab käſipritſi, paar hüdropulti ning ſuuremajõuliſe mootorpritſi. Kogu waranduſe on ühing ſuutnud ſoetada 4 aasta jooksul, kunas rajati ſeltſile alus. Ühingu energiline tegewus on ſilma torganud ka wäljaspoole Wäinjärwet ning koguni ajalehtedes on ilmunud mitmel korral Wäinjärwe tuletõrjeühingu kohta kiitwaid kirjelduſi.

Teiſeks nimetamiswääriſeks organiſatſiooniks on ſiin U.E.N.U. Wäinjärwe oſakond, mis küll ſiinſete ühingute peres nooremaid, kuid ſiiski küllalt teenekas oma ſaawutustega. Nii on oſakond mitmel korral eſinenud hea eduga näidendite lawastamiſtel ja weel ſuuremaid tagajärgi ſaawutanud ſportliſes tegewuſes. Möödunud ſuwel wõisteldes Koeru ringkonna wõistlustel naaberoſakondadega, wõitis oſakond U.E.N.U. keskjuhatuſe poolt wäljapandud rändauhinna. Üldſe on Wäinjärwe noorte peres märgata ſportliſt tõuſu, kuna noored on innukalt oma aſja juures. Wäinjärwe maſinatarwitajate ühingu ümber on koondunud kõik ſiinſe aſunduſe põllupidajad. Selts omab korraliku rehepeksu garnituuri ja oma wiljakuiwatiſe ühes ſuurte aitadega. Wiljakuiwatamine liikmetele on taſuta. Olgu ſiis weel ſõna ka turbaühinguſt, kes muretſeb ſelle eeſt, et põllupidajatel aluſtuwaks oleks käepäraſt.

Lõpuks weel mõni ſõna Wäinjärwe uſueluſt. Kui mõni arwab, et ega wäinjärwelaſel polegi aega ſeltſides tegelemiſe ja rähklemiſe kõrwal muudele küſimuſtele tähelepanu pööramiſeks, ſiis ſee eksib. Palwetunnid, mida lähiümbruſes korraldakſe kaks kuni kolm korda nädalas, on alati kokkumeelitanud rahwaſt puupüſti ruumid täis. Wahel paiſtab, kui oleks rahwaſt rohkem kui kirikus. Teinekord torkab ſilma, et kõik kokkutulnud ei olegi ſüdameſt palwetajad. Nii juhtus hiljuti Emmita palwetunnil, et keegi lõõdi polſkleeles koguni [illegible]. Kannatada ſaanu pidi oma nina hulk aega külma lumega maſſeerima enne, kui ſai toibuda. Seda ja weel mõnda muudki juhtub teinekord palwetunnil, kui mõnele wagawennale korraga tuleb „waim“ peale.

—Hullur.—

Rahwamaja Wägewale.

Juurdeehitus Selli koolimajale.

Wägewal on päewakorrale kerkinud jälle rahwamaja ehitus. 1930. a. lõi ſee küſimus ſuuri laineid, waieldi, kas ehitada rahwamaja Wägewa alewikku, wõi hoopis poolteiſt kilomeetrit alewikuſt eemale Selli koolimaja juurdeehituſena.

Sel ajal enamuſe ſoowid kalduſid ſinnapoole, et rahwamaja ſaaks ehitatud Wägewale kui keskkohta. Kuna aga lahkarwamiſed ſuured olid ja üksmeelt ei ſaawutatud, jäid tolleaegſed algatuſed paremaid aegu ootama.

Tänawu wõttis aſja uueſti üles UENU Wägewa oſakond. Erakorraliſel peakoosolekul otſustati rahwamaja ehitada juurdeehituſena Selli koolimajale. Selle mõtte on heaks kiitnud ka põllumeeste ja perenaiſte ſeltſid, kes omalt poolt toetuſt lubanud wõimaluſte piirides.

Juurdeehituſeks andis loa ka Liigwalla wallawolikogu, kinkides 30 palki ja 100 latti, ning wana koolimaja kõlbulikud palgid.

Nii ſiis ſeltſide üksmeelel ja walla wastutulekul ſaab Wägewa omale warſti rahwamaja, ſeſt ehituſega loodetakſe juba lähemal ajal alguſt teha. Ehitusmaterjaliſt on oſa juba kohal.

Kõige ſündſam oleks muidugi rahwamaja ehitamine olnud Wägewale, kuid ſelleks puuduwad wõimaluſed. Praeguſel kujul ſaab aga rahwamaja küſimuſt rohkem kui poole wäikſemate kuludega küllalt otstarbekalt lahendada.

Kuulja.

Ringi ümber Järwamaa.

End. mõiſade hooned ja muu wara müügil. 24. mail müüakſe Warangu metskonna kantſeleis Kapu end. härrastemaja, telliskiwiſt, punaſteſt pottkiwideſt ahjud, alghinnaga 807 kr., paekiwiſt kelder, alghinnaga 5 kr. ja paekiwiſt ait, alghinnaga 249 kr.

29. mail Rawa metsk. kantſeleis Linnapea-Rägawere piiritustwabriku kaſutuskõlbmatu ſiſſeſeade oſad: aurukatel, alghind 113 kr., 68 aami, alghind 340 kr. jne. ning jahuweski ſiſſeſead, alghind 56 kr.

30. mail Tapa metsk. kantſeleis Pruuna tuuleweski hoone ärawedamiſeks, alghinnaga 20 kr. ja ſiſſeſead, alghinnaga 56 kr.

31. mail k. 10 Huukſi metsk. kantſeleis Koigi piiritustwabriku kaſutuskõlbmatu aurukatel, alghinnaga 23 kr.

Lokutal tehti kaerakülwi. Saabunud kewade pääſeb kord-korralt rohkem wõimule ja kuiwendab teed ning põllud. Juba warakult turgutas põllumees tööhobuſeid tugewama toiduga ja ſeadis ka wajaliſed põllutööriiſtad korda. Kõrgemail põldudel näib ſügiſene künd juba üsna tahedana ja ſee meelitas nii mõnegi põllumehe peale pühi põldu äestama. Nii aluſtaſid Anaris mõnedki mehed paar päewa peale pühi põllutööd riſtiku ſöödi puruſtamiſega, mis warakewadel teha kergem.

Palju waraſem kõigiſt teiſteſt on keegi Lokuta aſunik, kes jõudis enda töödega niikaugele, et paar päewa peale pühi külwas kaeru. Mees külwas kaerad ſoopõllule, kaſutades waraſt aega, mil põhi alles külmetanud, ſeſt hiljem maa ſulades pole ſeal enam wõimalik weoloomaga töötada. Selwiiſil annab põld kaks lõikuſt. Warakewadine külw annab keskſuwel umbes, kaeraheina ſaagi. Kohe uueſti külwates ſaab ſügiſeks weel teiſe heina lõikuſe.

Rukkioraſed tulid lume alt wälja rikkumatult, wälja arwatud mõned wäikeſed laigud. Samuti näiwad riſtikupõllud talweſt puutumatud. Kuid warane ſoe aeg, mis meelitas kaswama oraſed ja riſtikheina taime, ähwardub nüüd külmade ööde tõttu ſaada noortele taimedele wäga kahjulikuks.

Ambla wald müüs Jootma koolihooned. Kuna maawolikogu oma wiimaſel koosolekul loa annud Ambla wallale endiſi Jootma kooli hooneid ära müüa, ſiis wald ongi nüüd hooned wiimaſte ſeniſele kaſutajale B. Muchelile ära müünud, ſaades nende eeſt 250 krooni. Selliſt hinda peetakſe wallale täiesti rahuldawaks.

Koguduste kindluſtusſelts kollitab. Omal ajal tegutſenud, kuid hiljem makſuraskuste tõttu likwideerunud koguduste kindluſtusſelts on Tapa, Ambla ja Lehtſe ümbruskonna põllupidajaile palju meelepaha ſünnitanud kahjutaſu ſummade liikmetelt ſiſſenõudmiſe näol. Kuna nõudmiſed kohtukorras eſitatud ja mõnigi kohtuprotſeſs 4—5-kordſet arutamiſt nõuab, tuleb endiſtel liikmetel nüüd päewi raiſata ja mitmeſuguſeid liſakuluſid kanda. Pealegi on ſeltſi kahjude katmiſeks ſummaſid nõutud mitteliigſelt. Tapa jsk. rahukohtuniku käeſt on ſarnaſeid nõudmiſi läbi käinud terwe leegion, kuid ſuur oſa on weel praegugi pooleli.

Kurſus perenaiſtele Särewere kodumajanduskoolis. Särewere kodumajanduskoolis lõpeb 30. aprillil kolmekuine perenaiſte täienduskurſus, milleſt oſawõtjaid on 12 inimeſt. Arweſſe wõttes aſjaolu, et ſuurem hulk kurſuſeſt oſawõtta ſoowijaid jäid ruumi puuduſel wastuwõtmata, awatakſe uus lühiajaline kurſus, mis algab 8. mail ja keſtab 20. juunini. Kurſuſel käſitatakſe aiatööd, toiduwalmiſtamiſt jne. Kurſus on makſuta, ſamuti korter, küte ja walguſtus. Ülalpidamiſt wõib ſaada ſoowikorral kooli internaadiſt 34 ſenti päew, ehk omal leiwal.

Soowiawalduſi wõetakſe wastu kohapeal ſuuſõnaliſelt ehk kirjalikult kuni 8. maini.

Käeſolewa kurſuſe kangakudumiſetööde lõppnäitus on awatud kooli ruumes 29. apr. kella 10 hom. kuni kella 5-ni päewal ja pühapäewal, 30. apr. kella 9 hom. kuni kella 5-ni p. l.

Siſſepääs makſuta.

Mõnda Lokutalt. Lokuta oli wanaſti kuulus oma keelpillide orkeſtritega, käidi iſegi naaberkülades mängimas. Sel ajal juhataſid orkeſtrit wennad Hiob'id. Niipea, kui need lahkuſid, ei ſuutnud orkeſter enam koos ſeiſta, ſeſt puudus juht. Ainult pidude ajaks ſuudeti kahe-kolmeheline „orkeſter“ kokku ajada. Kuid ſee orkeſter ei rahuldanud küllalt rahwaſt ja nad ſaid tihti etteheiteid rahwalt oma „kõhuwalu“ muuſikaga. Möödunud ſügiſel aſutati orkeſter uueſti, mille juhiks on kohapealne tegelane Joh. Wiitman. Nüüd olid kõik lokutlaſed rõõmſad, et on ometi ſaadud jälle orkeſter. Aga nad ei teadnud, kas ſee orkeſter küllalt rahuldab neid. Orkeſtri eſimeſed eſinemiſed olidki wäga head, milleſt tõſiſt rõõmu tunti. Kuid nüüd on kõik jälle tagaſi läinud. Keskmiſel kewadpühal ſai orkeſter jällegi etteheiteid oma „kõhuwalu“ muuſikaga.

Pühadeks lõpetas Lokuta haridusſelts referaat-õhtute korraldamiſe. Referaat-õhtute lõpetamiſe põhjus oli rahwa wähene oſawõtt, ſeſt kewadiſel ajal on rahwal tööd palju. Referaat-õhtute korraldamiſega lubati ſügiſel jälle alata.

Lokuta on ka wanapoiſte pooleſt kuulus. Nii leidub ſiin terwelt 30—35 wanapoiſſi, kes kõik on juba lubanud omale kallimaid koju tuua, kuid kõik on jäänud lubaduſeks.

Wahaſtu pudemeid. Kewad on Wahaſtugi oma hõlma haaranud, mis peegeldub juſt noorſoos. Nii wõib õhtuti näha paarikeſi liikumas ſurnuaial ja ümbruskonnas. Tihti aga unuſtawad ſurnuaias wiibijad, kus nad tegelikult on, nii ſeiſtakſe haudadel ja loetakſe riſtidelt nimeſid ſamas tarwitatakſe hauda jälle iſtepingina jne.

Peale Wahaſtu tarwitajate ühingu likwideerimiſt, tegutſes kohapeal ainult kaks erakaupluſt. Tarwitajate ühingu pankrott aga ei heidutanud julgeid wahaſtulaſi, ühiſel nõul ja jõul aſutati wana aſemel uus majandusühiſus, wiimane tegutſeb küll Wahaſtu aſunduſes, aga ſellele waatamata on tubliks wõiſtlejaks erakaupluſtele.

Hiljuti läks noormees M. A. K. tallu; olles iſe alles heas tujus, arwas ta heaks wähe mürtſu teha, mille peale peremees wälja tuli, ſeda nähes haaras A. rewolwri ja laſi kaks pauku. Walge tõttu läks peremehel korda A-d ära tunda kui laſkjat, milleſt hiljem politſeile teatas.

Paide teateid.

Eile oli linnawolikogu koosolek.

Eile õhtul pidi olema linnawolikogu koosolek. Päewakorras oli dr. A. Mülleri palwe Sakſa teatriõhtu lõbuſtusmakſuſt wabaſtamiſeks, O. Mahomenti palwe kinniswarale obligatſiooni tegemiſeks, linnawalitſuſe teadaanne uue tapamaja takſi makſmahakkamiſe tähtaja edaſilükkamiſe aſjus, reſtorani pidajate ühine palwe trahterimakſu alandamiſeks ja kinopidaja palwe kinomakſu alandamiſeks.

Wiliſtlasõhtu keskkoolis.

Ühisgümnaaſiumis oli pühapäewal wiliſtlasõhtu. See oli kokku tõmmanud õige rohkelt kooli lõpetajaid, peamiſelt wiimaſteſt aaſtateſt.

Õhtu kawas oli muuſikaliſi ettekandeid ſegakoorilt, wil! E. Lipandilt, A. Kleitsmannilt ja J. Kallaspoolikult, deklamatſioone — algupärandeid R. Granbergilt ja E. Jürgenilt, rahwatantſu naiswiliſtlaſilt. Peokõne pidas wil.! P. Wihalem. Lõpuks oli jalakeerutus.

Üldiſelt jättis õhtu päris meeldiwa mulje.

„Järwapoegade“ loterii looſimiſt

toimiti pühapäewal wõimla ſaalis rohke rahwahulga oſawõtul. 2000 looſitäheſt ſaadi müüa 1200. Peawõidud tulid kõik müüdud pileteile. Üldiſelt andis loterii häid tulemuſi.

Linna wiinakauplus

aſub 2. maiſt linnamajja, Turuplatſi äärde.

Laupäewal korraldati uued ruumid ſiſſekolimiſeks walmis.

Draamaſtuudio

eſineb Paides 5. mail L. Fodori näidendiga „Suudlus peegli ees“.

Mai wastuwõtu

korraldab tuletõrje pritſimajas. Rahwamajas jääb ſeekord oleng ära.

Õnnetus H. Kõwa töölisega.

H. Kõwa maja ehituſel Turuplatſi ääres wedas Auguſt Kallas Parkali uuliſale ehitusprügi. Jõudes koormaga materjali mahapaneku kohta, lükkas Kallas koorma ümber, kusjuures hobune järsku kõrwale tõmbas ja wankrit edaſi wedas. Kallas jäi koorma alla ja ſai edaſi lohiſtatud. Kallas ſai tugewalt muljuda. Tal wigaſtus waſak käſi, kaelale tekkis kaks haawa ja kaela kääna- ja muskel rebenes. Eſimeſt abi andis dr. Gutfeldt. Kallas toimetati haigla, kus talle operatſioon tehti. Mehe olukord elukardetaw pole.

Tegid purjus peaga mürtſu.

Joobnud olekus rahurikkumiſe päraſt awalikus kohas kariſtati Kriſtjan Tõniſſoni 6 kr. ehk 3 päewa, H. Kruuſementi 4 kr. ehk 3 päewa, H. Lüdleini 10 kr. ehk 3 päewa. K. taſus trahwi rahas, teiſed läkſid kariſtuſt taſa teenima.

Spordiinſtruktori aſjus ſaawutati kokkulepe.

Järwamaa ſpordiſeltſide liit, palgates 1932. a. ſügiſel omale inſtruktoriks O. Topmanni, pööras ſamal ajal kaitſeliidu ja tuletõrje poole, et ühiſelt lahendada maakonna kehaliſe kaswatuſe inſtruktori ülalpidamiſe küſimuſt. Et liidu poolt tehtud ettepanek ootamata ja majandusaaſta keskel tuli, ſellepäraſt ei ſaadud küſimuſt otſuſtawalt lahendada raha puuduſel.

1. aprilliks k. a. olid enam-wähem ſelgunud organiſatſioonide rahaliſed jõud. Läbirääkimiſte tulemuſena kirjutati alla leping, mille järgi O. Topmann üheks aaſtaks ſpordiliidu ja kaitſeliidu poolt ühiſelt palgatakſe. Lepinguoſaliſed töötawad ühiſelt töökawa Topmannile wälja, ſamuti makſtakſe ſõidukulud organiſatſioonide poolt pooleks.

Peale 1. maid algab Topmanni tegewus maakonnas. Eſimeſes järjekorras läheb Topmann Amblaſſe, Järwa-Jaani ja Koeru, wiibides igas kohas wähemalt kaks nädalat.

Wägewa põllumehe kiri.

Käeſolew kewade on tujukas, üks päew talwe ja teine päew kewade-ilmaſtik.

Sajab lund ja lumelörtſi, ning alaliſed öökülmad on põllumehele otſe mureks. Küſimus on, kas ka käeſolewal aaſtal põlluheinaſt oſaliſelt ei jää ilma, ſamuti ka taliwiljaga lood ei ole kuigi rooſiliſed. Seniajani küll külma järelduſel need kahjud nii wäga ſuured ei ole, aga teadmata on eelpool olewad ilmaſtiku olud.

Karja toidupuudus annab ka end mõnel waluſalt tunda, mis tõſiſt muret tekitab, nii on mõnel „naaber aſunduſes“ kari juba ligi kolm nädalat wäljas.

Loomatoidu muretſemiſeks puudub raha. Kui weel ſaada oleks, nii ei jää teiſt teed üle kui kari wälja laſta, kulu närima, ega ikka nälga loom ära ſure.

Kui käeſolewal nädalal ilmad ikka rohkem iluſana püſiwad, kawatſewad nii mõnedki põllumehed põllutööga alguſt teha.

Stella.

Politſeikroonikat.

Loata laskeriiſta pidamiſe päraſt wõeti wastutuſele Kareda külas elutſew Alekſ. Würmer. Piiometſas elutſ. Johannes Parkeri ſuures külaliſena wiibiw Alekſ. Pärn ſattus marru, rikkus rahu ja lõhkus ſöögiriiſtu 3 kr. wäärtuſes. Huukſi metskonna 2. jsk. metsnik Eduard Seepa tõſtis kaebuſe Esna wallas, Ataſtel elutſewa Kriſtjan Horni wastu, ametikohuſte täitmiſel haawamiſe päraſt.

Kiriklikke teateid.

Aaweres Ado talus, teiſip., 25. apr. piiblitund wanadele k. 6 õht ja noortele k. 8 õht.

Koeru kog. õp. A. Pähn.

Kirjawastus.

Jändja Priidu j. t. Pühadeeelſeteſt ſündmuſteſt on nüüd hilja kirjutada.

Wabadusſõja waimu ſäilitamine.

Loeng wabadusſõjaſt wabadusſõjalaſte ühenduſe Paide oſakonna korralduſel.

Pühapäewal korraldas üleriikliſe wabadusſõjalaſte ühenduſe Paide oſakond Paide linnawalitſuſe ſaalis awaliku loengu wabadusſõja heroiliſemaſt filmapilguſt — Paju lahinguſt 31. jaan. 1919. a. Paju mõiſa all. Juba enne loengu alguſt kogunes ſaal rahwaſt tungil täis ja hiliſemad juurdetulijad ei mahtunud ſiſſe, waid oſa inimeſi oli ſunnitud minema ſellepäraſt tagaſi.

Täpſelt kell 4 p.l. awas koosoleku oſakonna eſimees, ref. kapten H. Weem ja andis ſõna lektorile — kapten A. Kuuſental, kes wabadusſõja ajaloo komitee poolt ſõitnud ſelleks Tallinnaſt kohale. Huwitküllane loeng kogenud ſõjamehe poolt, kes iſe kaaſaelanud weriſema heitluſe wabadusſõjas Paju mõiſa müüride all koos wennasrahwa Soome lahingwendadega, köitis üksmeelſelt kogu ſaalitäie rahwaſt, kes hinge kinnipidades jälgiſid ettekannet. Ülesſeatud kaardid aitaſid ſelgitada kuulajaile tollekordſet olukorda wabaduswõitluſes. Kõne lõpul awaldati referendile elawat kiituſt. Wabadusſõjas langenuid auſtas rahwas waikſe püſtitõusmiſega. Oſakonna eſimehe H. Weemi lõppſõnade järele mindi laiali.

Üleriikline wabadusſõjalaſte ühendus, kelle Paide oſakond oli loengu korraldajaks, on alles noor organiſatſioon ja tema liikmeteks on ainult wabadusſõjalaſed. Nimetatud wabadusſõjalaſte ühenduſel ei ole midagi ühiſt n.n. Eeſti wabadusſõjalaſte liiduga, kes wiimaſel ajal on ſattunud kitſa kildkonna juhtimiſele ja tõmmatud aktiiwſeſſe poliitiliſſe heitluſſe. Pealegi wõetakſe liidu liikmeteks ka mittewabadusſõjalaſi.

Üleriikline wabadusſõjalaſte ühendus ja ſelle oſakond Paides tahab hoida wabadusſõjalaſte nime eemal igaſuguſeſt poliitiliſeſt heitluſeſt ja tema eesmärgiks on hoida alles ja lewitada ſeda ühismeelt ning eneſeohwerdamiſe waimu oma liikmete peres, mis walitſes nende keskel wabadusſõja päewil ja äratada rahwas huwi ja armaſtuſt oma iſamaa ning ſelle ſuure minewiku ja parema tulewiku wastu. Ü. w. üh. Paide oſakond tahab nii kohapeal, kui ka Järwamaal korraldada edaspidi loenguid ja ettekandeid riikliku iſeſeiswuſe ja rahwusliku omakultuuri tähtſuſeſt ning nende kaitſmiſe wajaduſeſt, äratada rahwas iſamaalikku waimu ja hoida nii wabadusſõja, kui wabadusſõjalaſte iluſat nime eemal igaſuguſeſt poliitikaſt.

Paide nööritehas

vahetab ja valmistab köie- ja ohjanööri linadest ja linade vastu. **Ostab kõva kiuga**

puhastatud ja murtud (masindatud) linu.

Soovitab kõiksugu põllumajanduse nööre ja koetud masinarihmu. Perenaistele pesu- ja põrandariide nööre. **Saadaval jalg-, käsipalli ning tennisplatsi nöörvõrke. Samas müüa häid aasaheinu.**

250 krooni

tasuks isikule

kes üles annab ööl vastu 15. märtsi k. a. Einmanni piiritusevabriku piirituse-keldrisse sissemurdja — piiritusevarga. Ülesandja isik jääb saladusse.

Einmanni kartuliühisuse juhatus.

Ostame

ajakohaste hindadega **kõiksugu teravilja.**

Müüme

mõõdukate hindadega häid kaeru, peluskit, segavilja ja heinu.

Firma **Oebius Paides, Pärnu uulits nr. 30.**

Maja müüa

Koerus, J. Sein.

Talu, suurus 29 hektaari,

rendile anda

Einmanni vallas, Vajangu jaama lähedal. Kaupa teeb Johannes Rammo, Einmanni v., Ködeküla.

Järva Maavalitsuse teedeosakond

annab välja

raudkivide muretsemise ja veo

Vodja lattu — 29. aprilil s. a. kell 10 homm.
Vodja kaupluse juures.

Kirna lattu — 2. mail s. a. kell 10 homm.
Kirna algkooli juures.

Taikse lattu — 2. mail s. a. kell 12 päeval
raudtee ülesõidukoha juures.

Odavasti **müüa 4-lambiline**

raadioaparaat

häälekõv. „Bi-cone“ raudaikkel anood 128 purgiga ja „Exide“ akkumulaator. Küsida: Türi, Viljandi uul. 2 (Möldri m.) Karl Sild (2. korral).

Põllumehed, hobusekasvatajad!

Praegu seisab kuulus Tori tõugu riigi

sugutäkk

Anna v., Sõmeru külas, Söödi talus. Täkk on importeeritud Ida-Friisist. Saanud veovõistlusil ja põllumajanduse näitusel I auhindu. Annab ka kuulsaid järeltulijaid. Paaritusse hind 3.50 krooni.

Eesti Seemnevilja Ühisus

Turuplats 4. PAIDE OSAKOND. Kõnetr. 100.

Müügil: aia-, juurvilja- ja lilleseemned. Pikaajalised heinaseemned.

Ristikheina seemned

Lähematel päevadel saadaval: kaera, suinisu, odra ja kaunviljade seemned. Aiandus- ja mesindustarbed. Viljapuude karbolineum. Jälgige meie kuulutusi. Põllumeestele endiselt seemneviljalaenud.

Spordiselts „Järvapojad“ asjalise loterii võitude nimekiri.

Pileti nr.	Võit nr.	Pileti nr.	Võit nr.
18	26	1006	39
50	9	1035	18
56	50	1045	45
101	46	1081	30
152	24	1088	12
221	23	1160	5
237	44	1187	27
255	43	1235	37
322	22	1278	4
365	10	1305	7
387	48	1382	31
450	15	1385	6
478	11	1423	36
512	8	1492	49
579	40	1671	2
592	17	1607	32
593	3	1705	29
617	28	1712	21
622	25	1732	38
629	47	1766	14
645	19	1791	13
796	35	1923	42
816	16	1951	1
826	41	1960	20
944	34	1979	33

Võidud antakse välja H. Kulli ärist, Paides.

Järva Maavalitsus teatab, et

jõuvankrite ülevaatust

(autod ja mootorrattad)

toimetatakse Maavalitsuse poolt 10., 12., 15. ja 17. mail s. a. kell 9 homm. Jõuvankrid tulevad ülevaatuseks seada korda vastavalt jõuvankrite seaduse elluviimise määrustes („R. T.“ nr. 27-1933 a.) ettenähtud nõuetele, millede kohaselt peavad kõik autod olema varustatud suunanäitajatega, tagasivaate peeglitega jne. Jõuvankritele, milliseid ei tooda ülevaatusele, keelatakse liikumine.

Järva Maavalitsus.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.